

**T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BABALARIN BEBEK BAKIMI KONUSUNDAKİ
DUYARLILIKLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

MÜRVET AKKAŞ

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MART
2022**

**T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BABALARIN BEBEK BAKIMI KONUSUNDAKİ
DUYARLILIKLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

MÜRUVET AKKAŞ

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ARZU AKAR GENÇER**

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MART
2022**

ETİK BEYAN

Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Mürvet AKKAŞ

(İmza)

TEZ ONAYI

Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Programında Yüksek Lisans öğrencisi Mürvet AKKAŞ tarafından Dr. Öğr. Üyesi Arzu AKAR GENCER'in danışmanlığında hazırlanan "Babaların Bebek Bakımı Konusundaki Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 18/03/2022 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Nuran TUNCER

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Eğitim Bilimleri

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Jüri (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Arzu AKAR GENÇER

Kırklareli Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Çocuk Gelişimi Bölümü

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKTEN

Kırklareli Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Çocuk Gelişimi Bölümü

İTHAF

Tüm Çocuklara

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında değerli bilgilerini, fikirlerini, manevi desteğini esirgemeyen; beni her zaman motive eden çok kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğrt. Üyesi Arzu AKAR GENÇER hocama teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Hem çalışıp hem de yüksek lisans derslerime devam etmem konusunda anlayışlarını esirgemeyen eski Başhekimim Op. Dr. Lütfi Çağatay ONAR ve eski İdari ve Mali İşler Müdürüm Orhan TİRYAKİOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin analiz kısmında yardımcı olan Araş. Gör. Samet ATA hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans sürecini birlikte yaşadığım, her zaman yardımcı olan, ders çıkışı yaptığımız sohbetlerimizi özleyeceğim çok değerli yüksek lisans arkadaşlarım Esra ve Ayşe'ye teşekkür ederim.

İyi kötü her anımda yanımda olan canım arkadaşlarım Çağla, Leyla, Mihriban'a teşekkür ederim.

Tezimin veri toplama kısmında katılımcılara ulaşmamda yardımcı olan herkese ve araştırmama katılan babalara çok teşekkür ederim.

Hayatım boyunca maddi ve manevi her türlü destekte yanımda olan, bu zamanlara gelmemde en büyük paya sahip olan aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmam boyunca ve her zaman yanımda olan, her türlü desteğini esirgemeyen, motive eden hayat arkadaşım Tolga'ya çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	ii
TEZ ONAYI.....	iii
İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT.....	xii
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Bağlanma.....	4
2.2. Bağlanma Kuramının Tarihçesi ve Bağlanma Kuramcıları.....	5
2.2.1. Freud'un Bağlanma Kuramı.....	5
2.2.2. Harry Harlow'un Bağlanma Deneyi.....	5
2.2.3. Lorenz'in Bağlanma Deneyi.....	6
2.2.4. John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	6
2.2.5. Mary Ainsworth'ün Bağlanma Kuramı ve Yabancı Ortam Deneyi.....	9
2.3. Baba- Bebek Bağlanması.....	11
2.4. Duyarlı Bakım.....	13
2.5. Baba Katılımı İle İlgili Araştırmalar.....	16
2.6. Bebek Eğitim ve Bakım Verenler için Kaynaklar (RIE).....	24
2.7. Bebek Eğitim ve Bakım Verenler için Kaynaklar (RIE) İlkeleri.....	26
2.7.1. Bebeğin Yeterliliğine Güven ve Saygı.....	26
2.7.2. Duyarlı Gözlem.....	28
2.7.3. Güvenli ve Öngürülebilir Ortam.....	28
2.7.4. Kesintisiz Oyun Zamanı ve Keşfetme Özgürlüğü.....	29
2.7.5. Etkin Katılım.....	30

2.7.6. Tutarlılık.....	31
2.8. Bebek Eğitim ve Bakım Verenler için Kaynaklar (RIE) İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	32
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	33
3.2. Araştırmanın Tipi	33
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	33
3.4. Araştırmaya Dahil Edilme ve Dahil Edilmeme Kriterleri.....	34
3.4.1. Araştırmanın Dahil Edilme Kriterleri	34
3.4.2. Araştırmanın Dahil Edilmeme Kriterleri	34
3.5. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Araçları.....	34
3.5.1. Demografik Bilgi Formu.....	34
3.5.2. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği	35
3.5.3. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi.....	35
3.6. Araştırma Soruları	41
3.7. Verilerin Analizi.....	41
3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	43
3.9. Araştırmanın Sayıtları	43
3.10. Araştırmanın Etik Yönü ve Resmi İzinler	43
4. BULGULAR.....	45
5. TARTIŞMA	51
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
KAYNAKLAR	57
EKLER.....	67
EK-1 Etik Kurul Kararı	67
EK-2 Demografik Bilgi Formu	68
EK-3 RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği	69
EK-4 Özgeçmiş	70

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. 30 maddelik KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları	36
Tablo 3. 2. 17 maddelik taslak ölçeğin KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları	37
Tablo 3. 3. Ölçeğe ilişkin yeni madde isimleri, madde yükleri ve açıklanan varyans değerleri.....	38
Tablo 3. 4. Uyum indisleri ve indislerin referans aralıkları	39
Tablo 3. 5. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği güvenilirlik analizi sonuçları	41
Tablo 3. 6. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinin merkezi eğilim ölçütleri	42
Tablo 4. 1. Babaların kendilerine ve eşlerine ilişkin bazı demografik bilgileri.....	45
Tablo 4. 2. Babaların bebeklerine ilişkin bazı demografik bilgileri	46
Tablo 4. 3. Babaların yaş değişkenine göre duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları	46
Tablo 4. 4. Babaların eğitim düzeylerine göre duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları	47
Tablo 4. 5. Babaların mesleki durumlarına göre duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları	47
Tablo 4. 6. Babaların ve eşlerin bebek bakımları hakkında bazı değişkenlere göre babaların duyarlılıklarına ilişkin yapılan Mann Whitney-U Testi	48
Tablo 4. 7. Bebeklerin yaşlarına göre babaların duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları	49
Tablo 4. 8. Bebeğe başkasının bakım verme durumlarına göre babaların duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. 1. 17 maddelik taslak ölçeğin faktör özdeğeri çizgi grafiği.....	38
Şekil 3. 2. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği DFA Path Diyagramı.....	40

SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

RIE: Resources for Infact Educarers

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin

ÖZET

Babaların Bebek Bakımı Konusundaki Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

Araştırmada babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi ve araştırmacı tarafından geliştirilen “RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği”nin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle 0-24 ay arasında bebeği olan 777 babaya araştırmacı tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu” ve “RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği” uygulanmıştır. 450 babanın verisi ölçek geliştirme için kullanılmış ve 327 babanın verisi de çalışma için kullanılmıştır. Çözümlemede SPSS v 25.0 programı kullanılmıştır. Veri analizinde non-parametrik testlerden iki bağımsız değişkenli analizlerde Mann Whitney U, ikiden fazla bağımsız değişkenli analizlerde ise Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenler: babaların daha önce bebek bakımı ile ilgilenme durumları, babaların bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumları, annenin bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumu, babanın bebek hakkında kitap okuma durumu, bebek bakımı ile ilgili video izleme durumları ve çocuk sayısıdır. Çalışmanın sonuçları literatürde yapılmış çalışmalarla karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duyarlı Bakım, Baba Katılımı, Bebek Bakımı, Ölçek Geliştirme

ABSTRACT

Evaluation of Fathers' Sensitivity to Baby Care in Terms of Various Variables

In the study, it was aimed to evaluate the sensitivity of fathers about infant care in terms of various variables and to develop the "RIE Approach-Based Infant Care Sensitivity Scale" developed by the researcher. For this reason, the "Demographic Information Form" developed by the researcher and the "Baby Care Sensitivity Scale Based on the RIE Approach" were applied to 777 fathers with babies aged 0-24 months. Data from 450 fathers were used for scale development and data from 327 fathers were used for the study. SPSS v 25.0 program was used in the analysis. In data analysis, Mann Whitney U tests were used in bivariate analyzes and Kruskal Wallis tests were used in analyzes with more than two independent variables. Variables that were found to be statistically significant according to the results of the study: fathers' previous involvement in baby care, fathers' education about baby care, mother's education about baby care, father's reading of a book about the baby, watching videos about baby care and the number of children. The results of the study were compared with the studies in the literature.

Keywords: Responsive Care, Father Involvement, Baby Care, Scale Development

1. GİRİŞ VE AMAÇ

İnsan yavrusu, canlılar arasında en özenli bakıma ihtiyaç duyan, en uzun sürede olgunlaşan ve bu yüzden anne babanın yardımına en çok muhtaç olan canlılardır. İnsan yaşamında ise gelişimin en hızlı olduğu ve bakıma ihtiyaç duyulan en önemli dönem bebeklik dönemidir (Çağlayan Atilla, 1989; Soysal vd., 2005; Avcı vd., 2018). Beyin gelişiminin en önemli döneminin bebeklik dönemi olduğu vurgulanmaktadır ve bu dönemde birincil bakım verenin bebekle kurduğu iletişim, etkileşim unsurlarının bebeğin gelişimi için önemli olduğu görülmektedir (Işık, 2019). Aynı zamanda birincil bakım verenin bebeğe gösterdiği şefkat, ilgi, duyarlı bakım bebeğin sosyo- duygusal, fiziksel, kişilik ve beyin gelişimi gibi birçok alanını olumlu etkilemektedir ve ileriki yaşamı olumlu katkılar sağlamaktadır (Orta ve Sümer, 2016).

Gelişimin desteklenmesi açısından kritik önem taşıyan bebeklik döneminin en temel ihtiyacı ise güven duygusudur. Güven duygusu, bebek ve birincil bakım veren arasında kurulan, fiziksel yakınlık içeren, duygusal bağ olarak tanımlanan bağlanma ile ilişkilidir. Yaşamın ilk yıllarında bebeğe verilen duyarlı ve şefkatli bakımın güvenli bağlanmanın temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde çocuğa verilen bakımın kalitesi, etkileşim gibi duyarlı bakım unsurlarına dikkat edilmesi oldukça önemlidir (Demir Öztürk ve Belgin Aksoy, 2020; Taygur Altıntaş, 2020). Duyarlı bakım, bebekten gelen sinyalleri bakım verenin dikkatli şekilde gözlemleyip yorumlayarak uygun tepkiyi vermek olarak tanımlanmaktadır. Yapılan çalışmalar duyarlı bakımın güvenli bağlanmaya katkısı olduğunu göstermektedir (Thompson, 2006). Güvenli bağlanmaya sahip bebeklerin ileriki yaşamlarında olumlu benlik algısı ve kişilerarası ilişkiler gibi özellikle sosyal-duygusal gelişim alanına yönelik becerilerde iyi oldukları görülmektedir (Sürücüler, 2019). Güvenli bağlanmanın yanı sıra duyarlı bakım alan bebekler daha az zihinsel sağlık sorunu, daha iyi sosyal ve bilişsel becerilere sahip olmaktadır (DePasquale ve Gunnar, 2020). Bu nedenle bu dönemde verilen bakımın kalitesi büyük önem taşımaktadır (Demir Öztürk ve Belgin Aksoy, 2020).

Bebeğin genelde birincil bakım vereni annelerdir. Bu dönemde bebeğin gelişiminin sağlıklı olabilmesi için anne ile kurduğu bağ çok önemlidir ve bütün hayatını etkilemektedir. Yalnız bu bağ sadece anne ile değil, babayla da olabilmektedir (Avcı vd., 2018). Yapılan çalışmalarda babayla kurulan bağlanmanın annelerle kurduğu bağlanma kadar etkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca baba bebek bağlanmasının bebeklerin gelecekteki akademik, sosyo- duygusal, kişilik, bilişsel, fiziksel, dil gibi gelişim alanlarında katkısı olduğu bulunmuştur. Özellikle bebeklik döneminde babanın bebek bakımına katılması bebekle olan güvenli bağlanmasına katkı sağlamakta ve bebeğin gelişimi için de büyük önem taşımaktadır (Sürücüler, 2019; Uzun, 2019; Deleş ve Kaytez, 2020). Aynı zamanda babaların bebeklerine duyarlı bakım verdiklerinde baba- bebek arasında güvenli bağlanmanın sağlandığı görülmektedir (Lamb vd., 1985).

Babalıkla ilgili yapılan çalışmalarda, babalarıyla olumlu etkileşim ve iletişime girebilen çocukların daha az psikolojik stres yaşadıkları, daha az davranış problemi yaşadıkları, okulda daha başarılı oldukları, daha çok empati kurabildikleri görülmüştür (Kılıç, 2015). Aynı zamanda babalar çocuklarının oyunlarına ve faaliyetlerine katıldığında çocukların bağlanma güvenliği artmaktadır (Grossman vd., 2002). Babaların bakıma katıldıklarında çocuğun kendini olumlu şekilde algılamasına katkı sağlar, anneyi rahatlatır ve bu durum da hem çocuğu hem babayı olumlu şekilde etkilemektedir. Çocukların dil, sosyal, akademik, bilişsel gelişim alanlarına olumlu etkileri vardır. (Güneysu vd., 2018; Tamis- LeMonda vd., 2004).

Alan yazında bakım kavramını etkileyen iki önemli isim Dr. Emmi Pikler ve Magda Gerber'dir. Dr. Emmi Pikler pediatrist olup, 2. Dünya savaşından sonra kimsesiz çocukları tedavi etmiştir. 1946'da Loczy adı verilen bir kreş kurmuştur. Pikler, yetişkin ve bebek arasındaki güven ilişkisinin kurularak bebeklere saygı gösterilmesinin üzerine odaklanmıştır. Magda Gerber 1930'lu yıllarda Pikler ile tanışmıştır ve enstitüde onun yanında çalışmaya başlamıştır. Pikler'in ABD'deki çalışmalarına öncülük etmiştir ve 1978 yılında RIE (Resources for Infact Educareders- Bebek Eğitmenler için Kaynaklar) felsefesini Tom Forrest ile birlikte oluşturulmuştur. RIE yaklaşımı bebek ve saygı odaklı bir yaklaşımdır. Yaklaşımın temelinde temel güven ve saygı, kesintisiz oyun, etkin katılım, çevre ve keşfetme özgürlüğü, tutarlılık, duyarlı gözlem ilkeleri yer almaktadır. Bebek ihtiyaç duyduğu

şeyi öğrenmek için keşfetmeye çalışır. Bebeğin keşfetmesini ve öğrenmesini sağlamak için bakım veren uygun ortam ve materyalleri sağlar. Bakım veren çocuğun iletişim ve ihtiyaçlarını anlamak için dikkatli bir şekilde gözlemler. Bebeğe güven duyarak bebek ihtiyaç duyduğunda ona gerekli yardımlarda bulunur. Çocukların güven ve yeterliliğine saygı, Pikler yaklaşımının ve RIE felsefesinin en önemli unsurudur (Petrie ve Owen, 2005; Gerber ve Johnson, 1998; Denктаş Dedezade, 2017).

RIE felsefesi gibi yaşamın kritik yıllarını kapsayan yaklaşımlar gelişimi desteklemek açısından büyük önem taşımaktadır. Anne ve babalar bu dönemde ne kadar geliştirilirse bebeklerini o kadar iyi desteklemiş olacaklardır. Son yirmi yılda babaların bebek ya da çocuk bakımına katılımı üzerine yapılan uluslararası çalışmalar artmış olsa da Türkiye’de yapılan çalışmalar hala olması gereken düzeyde değildir (Uludağı, 2017). Bu çalışma alan yazındaki bu eksikliği gidermek üzere Dünya da duyarlı bakım konusunda öne çıkan RIE yaklaşımından esinlenerek babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Ayrıca ‘RIE (Resources for Infact Educarers- Bebek Eğitimciler için Kaynaklar) Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakım Duyarlılık Ölçeği’nin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Bağlanma

Bir göreve bağlılık ve görevi yerine getirme anlamına gelen bağ sözcüğünden türeyen bağlanma, bebek ve bakım veren kişi arasında gelişen duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Kılan, 2019). Başka bir tanımda ise; bebeklerle anne- babaları ya da bakım veren kişiler arasında olumlu ya da yardım edici duygusal bir ilişkinin varlığı olarak tanımlanmaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006). Genellikle bu bağ anne ile oluşur ve tek taraflı olmasından ziyade karşılıklı olarak görülmektedir (Santrock, 2011; Şen, 2007; Turhal; 2019). Bu duygusal bağdan hem anne hem de bebek haz almalıdır (Karakulak, 2009). Bebeğin ihtiyaçları karşılanırken, ebeveyn de mutluluk ve haz elde etmektedir. Bu etkileşim, ebeveynle bebek arasındaki bağı güçlendirmektedir (Yaman, 2019).

Bloom (1997), anne ve bebek arasında bağlanma hamilelikte başladığını söylemektedir. Hamilelik süresince anne, fetüsle bağlanma davranışları sergilemektedir: bebek hakkında etrafındaki insanlarla konuşma, fetüs anne karnında hareket ettikçe onunla konuşma, bebek gelişimi hakkında kitaplar okuma ve bebeğin gelişine hazırlık yapmak gibi. Doğum öncesi dönemde başlayan ve doğumla iyice pekişen duygusal bağ, doğumdan sonra bebekle etkileşime girmesiyle daha da artmaktadır (Bloom, 1997; Kılan, 2019). Doğumdan sonra bebeğin bağlanma örüntüleri ise; başını anneye çevirme, emme ve gülümseme şeklindedir (Sürücüler, 2019). Bowlby, bebeklerin anneye yakınlığı korumak ve yakınında kalmasını sağlamak için gülümseme, ağlama, sarılma, takip etme ve emme gibi davranış kalıpları kullandıklarını öne sürmüştür (Ainsworth vd., 2015).

Bağlanma, memeli canlılarda doğuştan var olan ve hayatta kalmaları için gerekli olan bir sistem olarak görülmektedir. Bebekler de korunmaya ve bakıma muhtaç bir şekilde dünyaya gelmektedir (Kılan, 2019). Bu nedenle bebek, bakım veren kişi ile fiziksel yakınlık sağlayarak zamanının büyük bir bölümünü o kişiyle geçirir, huzursuzlandığında ve korku yaratan bir durum karşısında o kişiyi arar ve yine o kişi sayesinde olası tehlikelerden korunarak çevresini keşfeder (Orta ve Sümer, 2016; Karakulak, 2009; Turhal; 2019). Bakım vereni çevresini keşfetmek için bir güvenli bir üs olarak kullanmaktadır (Ainsworth vd., 2015). Olumlu bağlanma ilişkisi, yeni

doğanın hayatta kalma olasılığını arttırır ve aynı zamanda psikolojik gelişiminin optimal düzeye ulaşmasını sağlamaktadır (Orta ve Sümer, 2016). Aynı zamanda bebeklikte kurulan sağlıklı bağlanma, bebeğin kişilik ve sosyal gelişimi için de önemli olarak görölmektedir (Ünal, 2004).

2.2.Bağlanma Kuramının Tarihçesi ve Bağlanma Kuramcıları

Bağlanma kuramı, John Bowlby ve Mary Ainsworth'ün ortak çalışması olsa da Bowlby'nin psikanalitik, etoloji, güdübilim, gelişim psikolojisi gibi alanlardan etkilendiği ve bunlardan yola çıkılarak oluşturduğu bilinmektedir (Bretherton, 1992; Van der Horst vd., 2008). Bu yüzden bu bölümde bağlanma kuramının tarihçesi ve kuramcılar ele alınacaktır.

2.2.1. Freud'un Bağlanma Kuramı

Freud'a göre bebeğin bağlanması beslenme gibi bakım ihtiyaçlarının karşılanmasıyla oluşmaktadır (Aksekili, 2017). Freud öne sürdüğu gelişim evrelerinden (oral, anal, fallik, latent, genital) 0-1,5 yaş arasına denk gelen oral dönemde bebeğin, annesini emerken haz aldığını ve bebek ile anne arasında bağlanma ilişkisinin kurulduğunu savunmuştur. Bu dönemde anne, bebeğin fiziksel ihtiyaçlarını karşıladığında dış dünyaya karşı güveni artmakta ve anneye karşı olumlu bağlanma güvenliği oluşmaktadır. Eğer bu dönemde bebeğin ihtiyaçlarını karşılanmazsa ya da aşırı derecede karşılanırsa bebeğin güvensiz bağlanmasına sebep olacağı ve bebeğin ileride kişilik özelliklerinde normalin dışında özelliklere sahip olacağı ifade edilmiştir (Tulpar, 2019). Bebeğin annesiyle kurduğu güvenli bağlanma ileride sosyal ve duygusal olarak da sağlıklı bir kişilik yapısına sahip olacağı ifade edilmiştir (Aksekili, 2017).

2.2.2. Harry Harlow'un Bağlanma Deneyi

Harlow, bağlanma ilişkisinin önemini ortaya koymak için laboratuvar ortamında yetiştirdiği rhesus maymunlarıyla deney yapmıştır (Van der Horst, vd., 2008). Harlow, yaptığı "sahte anne" deneyiyle anne yoksunluğu üzerinde durmuştur. Maymunlar doğumdan itibaren annelerinden ayrılarak bir ortama konulmuştur. Ortamda bir köşeye metalden, diğer tarafa da yumuşak bir materyalden yapılmış iki

anne figürü konulmuş ve metal figürün göğsüne bir biberon yerleştirilmiştir. Maymunların sadece beslenme anlarında metal figüre gittikleri diğer anlarda yumuşak figürün yanında durdukları görülmüştür. Maymunlar korktuklarında hangi figüre gittiklerine bakmak için korkutulmuşlar ve yumuşak anne figürüne gittikleri görülmüştür. Deney sonucunda hayatta kalmanın en önemli etkenlerden birinin duygusal bağ olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca “temas rahatlığı” kavramını ortaya koymuştur. Yani bebeği rahatlatan şeyin beslenmeden önce kurulan güvenli ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (Tulpar, 2019).

2.2.3. Lorenz’in Bağlanma Deneyi

Konrad Lorenz, bebeklik dönemindeki sosyal kritik dönemle ilgili çalışmalar yapmıştır. Kazlarla yaptığı deneyde; yavru kazlar yumurtalarını yumurtadan çıkmadan önce annelerinden ayırmıştır, kaz yavruları yumurtadan çıktıktan sonra yavruların önünde Lorenz yürümüştür ve kaz yavrularının kendisini takip ettiğini görmüştür. Bunun sebebi yavrunun kritik dönemi ile alakalı olduğu görülmüştür. Bu kritik dönem doğumdan sonraki ilk saatlerdir. Doğumdan sonraki ilk saatlerde hareket eden herhangi bir nesneye bağlanma eğiliminde olduğu görülmektedir (Aksekili, 2017; Yaman, 2019).

2.2.4. John Bowlby’nin Bağlanma Kuramı

John Bowlby, 1928 yılında Cambridge Üniversiteden mezun olduktan sonra uyum sorunu yaşayan çocukların bulunduğu bir okulda çalışmaya başlamıştır. Okulda özellikle aile problemleri olan 2 çocukla çalışmıştır (Turan Cebeci, 2009). Bu çocuklardan biri hırsızlık sebebiyle okuldan atılmış, annesini hiç tanımamış bir ergenken, diğeri Bowlby’nin peşinden ayrılmayan, ilgi ve yakınlık bekleyen bir çocuk olarak tanımlanmıştır. Bowlby, bu iki çocukla olan deneyimlerinden yola çıkarak çocuk- aile ilişkilerinin çocuğun kişiliği üzerindeki etkilerine karşı ilgisi artmış, böylelikle bağlanma ile ilgili çalışmalarına başlamıştır (Bretherton, 1992; Turhal, 2019).

Londra Çocuk Danışma Kliniğinde çalışmaya başladıktan sonra burada tuttuğu notlar ilk deneysel çalışmasının temelini oluşturmaktadır. Bu çalışma 44 klinik vakanın

incelenmesiyle yapılmıştır. Klinik vakalar zor, uyum problemi yaşayan, çalma eğilimi olan, anne yoksunluğu bulunan erkek çocuklardan oluşmaktadır. Bu çalışmada ayrılık ve sevgi eksikliği üzerinde durmuştur (Bretherton, 1992; Taygur Altıntaş, 2020). Çalışmada anne yoksunluğu olan ve çalmaya eğilimli olan çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre daha fazla anne bakımına ihtiyacı olduğunu (Turan Cebeci, 2009) ve annelerinden erken dönemde ayrılan çocukların ergenlik ve ileri yaşlarda suçluluk oranlarının arttığını bulmuştur.

Bu makalesinin yayınlanmasından sonra 1950 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Bowlby'yi evsiz çocukların ruh sağlığı ile ilgili bir bildiri sunması için çağırmıştır. Dünya Sağlık Örgütü için yayınladığı raporda ilk üç yılda anne sevgisinden yoksun olan çocukların ileride psikolojik ve fiziksel olarak risk altında olduklarını açıklamıştır. Fakat anne yoksunluğunun kötü etkilerinin nedeni konusunda eksikliklerin olduğu görülmüştür. Bowlby, psikanalitik kuramla yetişmiştir fakat kurum bakımındaki çocukları gözlemlediğinde, psikanalitik kuramın eksikliklerini görmeye başlamıştır. Kurum bakımındaki çocukların bakıcıları tarafından temel ihtiyaçları karşılanmalarına rağmen hala kaygılı olmaları Bowlby'yi psikanalitik kuramı sorgulamasına neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü için yayınladığı rapor ve psikanalitik kuram konusundaki farkındalığı nedeniyle yeni araştırmalar yapmasını sağlamıştır (Soysal vd., 2005).

Konrad Lorenz'in kazlar üzerinde yaptığı çalışma Bowlby'nin dikkatini çekmişti. Çünkü çalışmada, sosyal bağın beslenmeye bağlı olmadığı üzerinde durulmaktaydı. Etolojiye olan merakı nedeniyle araştırmalar yapmaya başlamıştır ve Robert Hinde gibi etoloji konusunda uzmanlaşmış kişilerle de irtibata geçerek yeni teoriler üretmeye başlamıştır. Böylelikle Bowlby'nin etoloji ve gelişimsel psikoloji üzerine kurduğu ilk bağlanma kuramı teorisi İngiliz Psikanalitik Birliği'nde "Çocuğun Annesine Bağlılığının Doğası" (1958), "Ayrılık Kaygısı" (1959) ve "Bebeklik ve Erken Çocuklukta Keder ve Yas" (1960) gibi çalışmalarla sunulmuştur (Bretherton, 1992). İlk makalesinde psikanalitik yaklaşımçıların hepsinin 0-12 ay arasında anne ve bebek arasındaki libidinal bağın önemine vurgu yaptıklarını fakat kendisinin bu noktada diğerlerinin görüşlerinden ayrıldığını vurgulamıştır. İkinci makalesinde bebeğin anne ile ayrılığın verdiği tepkiyi etolojik kurama dayandırarak anlatmıştır. Bütün yavruların, annelerinden ayrıldıklarında belirli davranışlar sergilediklerini

belirtmiş, bunda başarısız olurlarsa umutsuzluğa kapılarak yeni bağlanma örüntüleri arayışına girdikleri fikrini öne sürmektedir. Bu makalesi Ainsworth'ün ortaya koyacağı bağlanma modellerinin temelidir. Üçüncü makalesinde ise Freud'un kızı Anna Freud ile görüş ayrılığına girmişlerdir. Bu makalesinde bebeklik ve çocuklukta da yas yaşama süreçlerinin olabileceğini bu durumun bakım verenle arasındaki bağ ile alakalı olduğunu ileri sürmektedir (Türköz, 2007).

Bağlanma kuramının öncüsü John Bowlby bağlanmayı, bir kişinin dünyayla daha iyi başa çıkması için başka bir kişiye yakınlık kazanması ve o kişi tarafından korunmasıyla sonuçlanan davranış olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1982). Erken çocukluk döneminin en önemli konularından biri olan bağlanma, bakım veren ile bebek arasındaki ilişkiye bağlı olarak şekillenir. Bağlanma insan bağlarının temelini oluşturmaktadır (Triulzi, 2009). Bowlby, yaşamın ilk yılında bebek ile bakım veren arasındaki sosyal bağlanmanın önemli olduğunu ve bu bağlanmanın tüm yaşamı boyunca önemli sonuçlar doğuracağını öne sürmüştür (Miller, 2017; Santrock, 2011). Bowlby, bebek ile bakım veren arasındaki bağlanmanın birden olmadığını bir dizi aşamadan geçtiğini ifade etmiştir (Ainsworth vd., 2015; Ataman, 2003; Karakulak, 2009; Santrock, 2011):

Birinci Aşama (0-2 ay): Bebekler ayırım gözetmeden tüm insanlara tepki verirler. Yabancılara, anneye, babaya, kardeşlere ve diğer kişilere bebekler aynı tepkiyi verirler. Bebek kendisine yaklaşan herkese yönelebilir ve bakışlarını o kişiye yöneltebilir.

İkinci aşama (3-6 ay): Bowlby bu aşamayı tanıdık kişilere karşı sinyal verme ve yönelme olarak tanımlamıştır. Tanıdığı ve tanımadığı kişileri ayırt edebilir. Bu aylarda bebekler aşına olduğu kişilere gülmeye başlar.

Üçüncü aşama (6 ay- 3 yaş): Altıncı aydan itibaren bebekler belirli kişilere yakınlık ihtiyacı ararlar. Bu dönemde bebekler bakım veren yanından ayrıldığında ayrılık kaygısı duymaya başlarlar.

Dördüncü aşama (3 yaş ve çocukluk dönemi sonuna kadar): Çocuklar diğer kişilerin duygu ve düşüncelerinin olduğunu farkına varmaya başlarlar. Bu yüzden annesi yanından ayrılrsa da bunun nedenini anlamaya başlarlar.

Bowlby, tehlike ya da tehdit anlarında bebekler ve bakıcıları arasında güvenliği ve yakınlığı sağlamak için bağlanma sisteminin oluştuğunu ifade etmiştir. Bu nedenle erken bağlanma ilişkilerinin kalitesi bebeğin bakım verene güvenme derecesine bağlıdır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bebeğin ebeveyne veya birincil bakıcıya güvenmesi, sosyal ve fiziksel çevresiyle başa çıkmasına ve güvenli bağlanma geliştirmesi için önem taşımaktadır. Çocuk kendi ihtiyaçlarını ve dışarıdaki dünyanın ihtiyaçlarını dengelemek için yine bağlanma figürüne güvenmektedir. Bağlanma figürüyle güçlü ve sağlıklı bir ilişki kurduğunda ve zihinsel sağlığı desteklendiğinde yetenekli bir kişi, bir çocuk, ergen ve yetişkin olmaktadır (Triulzi, 2009). Yapılan araştırmalarda, herhangi bir neden yüzünden birincil bakıcıdan ayrılan bebeklerin ileriki yaşamlarında hastalık, yorgunluk, gelişimin yavaşlaması veya durması, yeme bozuklukları, sosyal problemler gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu görülmektedir (Soysal vd., 2005).

2.2.5. Mary Ainsworth'ün Bağlanma Kuramı ve Yabancı Ortam Deneyi

Mary Salter Ainsworth, bağlanmayı bir kişinin başka bir kişiye karşı geliştirdiği şefkatli bağ olduğu ifade etmiştir. Bu bağın yaşamın herhangi bir dönemiyle sınırlı olmadığı fakat ilk bağlanmanın bebeğin annesiyle olan bağlanması olduğunu ileri sürmüştür (Ainsworth, 1974). İlk kez Bowlby tarafından tanımlanan bağlanma kuramı Mary Ainsworth tarafından geliştirilmiş ve işlemsel tanımı yapılmıştır (Kesebir vd., 2011; Karakulak, 2009; Şen, 2007). Başka bir deyişle Ainsworth, Bowlby'nin ortaya koyduğu kuramsal çerçeveyi test etmeyi başararak kurama büyük katkıda bulunmuştur (Turan Cebeci, 2009).

1950-1953 yılları arasında Bowlby ile anne yoksunluğu ve anne- bebek ayrılığının etkileri üzerine çalışmalar yapmışlardır. 1954 yılında Uganda'ya gitmiştir ve orada anne-bebek etkileşimleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Uganda'da bebeklerin sosyal gelişimlerini yakından gözlemlene şansı elde etmiştir. Yaptığı gözlemlerle Uganda'daki 6 aylık bebeklerin anneleri mekanı terk ettikleri zaman ağlayarak, geri döndüklerinde kollarını açıp gülümseyerek bağlanma örüntüleri sergilediklerini gözlemlemiştir. Ainsworth, Uganda'da yaptığı çalışmaların bulgularını kontrol etmek, iyileştirmek, genişletmek ve onaylamak için yeni bir çalışma yapmaya karar vermiştir (Ainsworth, 1974).

Daha sonraki çalışmasında ilk olarak Ainsworth, öğrencileriyle yaptığı ev ziyaretlerinde bebekleri ve annelerini gözlemlemiştir (Ainsworth vd., 2015). On ikinci haftada anneleri ve bebekleri laboratuvara alarak, “Yabancı Ortam” deneyini yapmıştır. İlk olarak anne ve bebekler oyuncakların olduğu bir ortama alınarak 20 dakika boyunca gözlemlenmiştir. Daha sonra anne odadan ayrılmıştır. Bebek, araştırmacıyla yani yabancı biriyle aynı ortamda 8 dakika boyunca kalmış ve sonra bebeklerin, anneleri ortamdan ayrıldığında ve geri döndüğündeki tepkilerine bakılmıştır ve tepkileri inceleyerek üç farklı bebek bağlanma modeli tanımlamıştır: Güvenli, Endişeye Dirençli ve Kaçınmacı Bağlanma (Ainsworth, 1974; Bartholomew & Horowitz, 1991; Şen, 2007; Soysal vd., 2005).

Güvenli Bağlanma: Laboratuvar ortamında güvenli bağlanmış bebekler, anne odayı terk ettiğinde huzursuz olmuş ama anne geri döndüğünde hemen rahatlayarak oyun oynamaya devam edebilmiştir (Hazan ve Shaver, 1987). Bu bağlanma tipini gösteren bebekler, annelerinin stres anlarında yardımcı olacağını ve her zaman yanında olacağını bilirler. Güvenli bağlanmanın gelişebilmesi için duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakım verene ihtiyacı vardır (Kesebir, vd., 2011).

Endişeye Dirençli Bağlanma: Bebekler laboratuvar ortamında hem kaygılı hem kararsız görünmüşlerdir (Hazan ve Shaver, 1987). Anneye ihtiyacı olduğunda annenin yanıt verip vermeyeceğini bilemezler. Bu yüzden ayrılığa direnirler ve anne geri döndüğünde de yatışmazlar. Çevresini keşfetmeye karşı kaygıları mevcuttur (Kesebir, vd., 2011). Anne yanından ayrılıp tekrar geri döndüğünde hem annenin yanında olmak hem de uzaklaşmak isterler (Soysal vd., 2005). Anneyle olan etkileşimlerinde çok fazla sıkıntı ve kızgınlık gösterirler (Benoit, 2004).

Kaçınmacı Bağlanma: Kaçınmacı bağlanan bebekler, annelerine ilişkin hiç güveni olmayan bebeklerdir ve anneleri bebeği reddeden bir tutum içerisindedir. Anne yanındayken odayı keşfetmeye devam eder fakat duygularını anneye paylaşmaz. Anne odadan çıktığında ya da odaya geri döndüğünde tepki vermezler. (Hazan ve Shaver, 1987; Kesebir vd., 2011; Soysal vd., 2005).

Main ve Solomon tarafından 1986 ve 1990 yıllarında yapılan çalışmalarla dördüncü bağlanma modeli olarak “Düzensiz/dağınık Bağlanma” modeli tanımlanmıştır (Duschinsky ve Solomon, 2017; Kesebir vd., 2011). Düzensiz bağlanma modeline

sahip olan çocuklar ve bebekler, stresle baş etmede ve kaygıyı kontrol etmede problemler yaşama, tuhaf ve çelişkili davranışlar, hareketlerinde yavaşlama ya da donup kalma, düşmanca ve saldırganca davranışlar gibi problemler yaşamaktadırlar (Main vd., 1985; Duschinsky ve Solomon, 2017; Benoit, 2004). Bu çocukların fiziksel taciz ya da ihmalde bulunan, psikiyatrik bozuklukları olan annelere sahip olduğu görülmüştür (Kesebir vd., 2011). Yapılan çalışmalarda kötü muamele görmüş çocukların %80'inin düzensiz/dağınık bağlanma gösterdiği görülmüştür. Bu çocukların özgüvenleri düşük ve akranları tarafından daha çok reddedildikleri belirtilmektedir (Benoit, 2004).

Ayrıca bağlanma güvenli ve güvensiz bağlanma olarak iki kategori halinde de sınıflandırılmaktadır. Güvensiz bağlanma biçimleri kaygılı, kaçınmacı ve düzensiz bağlanma modellerini kapsamaktadır (Kömürcü, 2020). Güvenli bağlanma stresli koşulların ruh sağlığı üzerindeki etkisini minimalize ederken, güvensiz bağlanma, risk faktörlerini artırır. Güvensiz bağlanmanın anksiyete, depresyon ve düşük benlik saygısıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Pielage vd., 2000). Güvenli bağlanan bebeklerin, güvensiz bağlanan bebeklere göre anneleriyle daha fazla göz teması kurma, jest ve mimik kullanma, etkileşimli oyun ve ses değişiklikleri gibi etkileşime girdikleri görülmüştür (Hughes, 2004).

2.3.Baba- Bebek Bağlanması

Bağlanma teorisinin öncüsü olan Bowlby, bebek bağlanmasında en önemli kişinin anne olduğunu vurgulamıştır (Koçak, 2004; Uludağlı, 2017). Ainsworth ise araştırmasının ilk bölümünde çalışmasının anne ve bebeklerle ilgili olduğundan bahsetmiştir (Kennedy, 2012). Parke (1981), babaların annelere destek veren kişiler olduğunu söylemiştir (akt. Güngörmüş, 1982; Koçak, 2004). Tüm bunlardan dolayı araştırmalar anne- bebek üzerine odaklanmış ve baba- bebek ilişkisiyle ilgili araştırmalara uzunca bir süre odaklanılmamıştır (Kuzucu, 2011). Fakat bağlanmada sadece anne ve bebek üzerine odaklanmak baba ve diğer aile üyelerinin katkılarını göz ardı etmektedir (Kennedy, 2012). Babaların genelde destekleyici rolde olduğu görülmüştür (Kennedy, 2012). Fakat yapılan araştırmalarda güvenli bağlanma anneye olduğu kadar babayla da olmaktadır (Benware, 2013; Kartal ve Erişen,

2020). Verissimo vd. (2011)'nin yaptığı çalışmanın ilk sonuçları, bağlanmanın her iki ebeveyn için de aynı olduğudur.

Günümüzde özellikle batılı toplumlarda kadın-erkek eşitliğinin vurgulanmaya başlanması, kadınların daha fazla iş hayatına girmesi ve kadınların doğumdan kısa bir süre sonra işe dönmesi, boşanma oranlarının artmasıyla birlikte ev hayatında babalara daha fazla rol düşmeye başlamıştır (Güngörmüş, 1982; Cabrera vd., 2001; Uludağlı, 2017; Kuzucu, 2011). Babaların bebek bakımındaki sorumlulukları artsa da babalar annelere göre bebek bakımı konusunda daha az sorumluluk almaktadır (Lamb vd., 1985; Akçınar, 2017).

Batılı toplumlarda babalar annelere göre bebekleriyle daha az vakit geçirmekte ve genelde annelerin bebeklerin bakımlarıyla daha fazla ilgilenirken, babalar bebekleriyle daha çok oyun oynama kısmında dahil olmaktadır (Cox vd., 1992; Öngider, 2013; Torres vd., 2014). Bir ebeveyn her iki role hizmet edebilse de Bowlby, bebeğin stres anlarında bir bağlanma figürü aradığını, keyifli anlarında ise bir oyun arkadaşı aradığını belirtmiştir (Cox vd., 1992). Babalarıyla oyun aktivitelerinde olan bebeklerin daha iyi bir şekilde güvenli bağlanabildikleri ve okul öncesi dönemde kreş ve anaokullarında daha az davranış problemi gösterdikleri görülmüştür (Öngider, 2013).

Babanın bebek üzerindeki etkileri doğrudan ve dolaylı olarak ele alınmıştır. Doğrudan etki babanın bebekle olan iletişim ve etkileşimini içerirken dolaylı etki anne ve baba arasındaki ilişkinin bebeği etkilemesi olarak açıklanmaktadır (Öngider, 2013). Dolaylı etkilere bakıldığında Newland vd (2010)'nin yaptığı çalışmada babaların eşleriyle olan ilişkilerinin çocukların sosyo-duygusal ve akademik başarılarını etkilediği görülmüştür. Durrett vd (1983), annenin babadan destek alma ilişkisini araştırmışlardır ve babadan destek alan annelerin, babadan destek almayan annelere göre daha güvenli bağlanmaya sahip bebeklere sahip olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde anneler eşlerinin ebeveynliğini desteklediklerinde, babaların çocuklarının bakımına dahil olma olasılıkları yükselmekte, çocuklarıyla daha olumlu ilişkiler kurabilmekte ve babalık rollerini daha fazla önem vermektedir (Allen ve Daly, 2007). Tüm bunlar göz önüne alındığında anne ve baba arasındaki olumlu ilişkinin baba- bebek bağlanmasını etkilediği söylenebilir (Öngider, 2013).

Pederson vd. (1979)'nin yaptığı çalışmada yaşamın ilk 6 ayında babayla etkileşim halinde olan bebeklerin daha iyi gelişim gösterdikleri bulunmuştur. Yapılan başka bir araştırmada ise, babalar bebeğin bakımıyla ilgilendiklerinde bebeğin ilk yılındaki bilişsel gelişimine olumlu katkısının olduğu bulunmuştur (Nugent, 1991). Yine aynı şekilde Fagan ve Lee (2012)'nin yaptığı çalışmada, bebeklik döneminde babayla etkili iletişim kurabilen bebeklerin daha iyi bir bilişsel gelişime ve güvenli bağlanmaya sahip olduklarını bulmuşlardır. Aynı zamanda babalarıyla güvenli bağlanan ve etkileşimde bulunan çocukların daha fazla arkadaşına sahip oldukları yani bu durum çocukların daha iyi akran etkileşiminde bulduklarını göstermektedir (Verissimo vd., 2011). Tüm bu araştırmalara bakıldığında baba-bebek bağlanmasının, bebeğin bilişsel, akademik, sosyo-duygusal alanlarını olumlu etkilediği söylenebilir.

Ebeveyn- çocuk arasında güvenli bağlanmanın gelişebilmesi için kaliteli zaman kadar zamanın miktarı da önemlidir (Brown vd., 2012 ;Benware, 2013). Bebekleriyle daha fazla vakit geçiren babaların, bebekleriyle daha olumlu etkileşime girdikleri görülmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmada babaların çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmediikleri görülmüştür (Akçınar, 2017). Annelerin bebekleriyle geçirdikleri zaman ile babaların bebekleriyle geçirdikleri zaman arasında ters orantı olduğu bulunmuştur. Yani annelerin çalıştığı zamanlarda babaların bebekleriyle daha fazla vakit geçirdikleri görülmektedir (Cox vd., 1992; Barnett ve Baruch, 1987; Akçınar, 2017). Fuertes vd. (2016)'nin yaptığı çalışmada ise benzer sonuçlar bulunmuştur: baba- bebek bağlanması için babaların bebek bakımına katılabilmesi için annenin daha az katılması gerektiği bulunmuştur.

2.4.Duyarlı Bakım

Duyarlılık, bebekten gelen sinyalleri bakım verenin dikkatli bir şekilde yorumlaması ve bu sinyallere uygun ve hızlı bir şekilde tepki vermesi olarak tanımlanmaktadır. Bowlby, duyarlılık kavramını “çocuğa saygı” olarak tanımlamıştır. Duyarlı bir biçimde bebeğe tepki vermek, bebekte stres yönetim becerisinin gelişmesi ve düzenlenmesinde; aynı şekilde öz yeterliliğin gelişmesinde büyük rol oynadığı ifade edilmektedir (Thompson, 2006).

Duyarlı bakım, bebeklerden ve küçük çocuklardan gelen sinyalleri tanıma, okuma ve yorumlama olarak tanımlanmaktadır. Bebeğin ihtiyaçlarına ve sinyallerine olumlu yanıt veren ve yeni deneyimlerine karşı uyum sağlamasına yardımcı olan bakım şeklidir. Beyin gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, bebekler duyarlı bakım aldıklarında beyin gelişimleri daha olumlu etkilendiği görülmüştür (Early Learning Coalition of Duval, 2013).

İlk iki yıl boyunca bebekler ve bakım veren kişiler, birbirleriyle sözlü veya sözlü olmayan iletişim sinyallerini tanımayı ve yorumlamayı öğrenirler. Bu karşılıklı iletişim yoluyla, duygusal bağ ve güvenli bağlanmanın temeli oluşur. Bu karşılıklı iletişimde eğer tutarsızlık oluşursa bebek güvenli bağlanma geliştiremeyebilir ve sosyo- duygusal gelişimi olumsuz etkilenebilir (Black ve Aboud, 2015).

Duyarlı ebeveynlik 4 aşamalı bir süreç olarak ele alınmıştır (Black ve Aboud, 2015):

1. Bakım veren kişi bebekle etkileşimi arttıran rutinler ve duygusal bağ oluşturur.
2. Bebekler motor hareketler, yüz ifadeleri veya sesler çıkararak sinyal verir.
3. Bakım veren, bebeğin verdiği sinyalleri tanır ve bu sinyallere bağlı olarak hemen uygun tepkiler verir.
4. Bebek tahmin edilebilir bir tepki verir.

Duyarlı bakım müdahaleleri aynı zamanda güvenli bağlanmayı da sağlamaktadır. Bu durum duyarlı bakım ile güvenli bağlanma arasında nedensel bir ilişki olduğunu göstermektedir (Lucassen vd., 2011). Bağlanma teorisine göre, bebekler sinyal verme davranışlarına tutarlı, destekleyici ve olumlu tepkiler veren yani duyarlı olan bakıcılarına güvenli bağlanmaktadır. Tam tersi durumda bakıcı bebekten gelen sinyallere duyarsız ve tutarsız davranışlar gösterdiğinde bebek/çocuk bağlanma figürünü reddedici davranışlarda bulunabilmektedir (Atalay, 2014; Morsünbül ve Çok, 2011; Rholes vd., 1997). Diğer bir deyişle bebeğin bakım verene geliştirdiği bağlanmanın kalitesini bebeğe verdiği duyarlı tepkiler belirlemektedir (Benoit, 2014). Yetişkinler bebek sinyallerine anında ve doğru şekilde yanıt verdiklerinde, bebekler yetişkinleri güvenilir olarak algılamaya başlar. Bu durum bebeğin güvenli bağlanmasını sağlar. Tam tersi durumda yetişkinler bebeğe duyarlı tepkiler vermediklerinde güvensiz bağlanmaya neden olabilir (Lamb vd., 1985). Gonzales-Mena (1990)'nın bebeklerin bakımı ile ilgili yayınlamış olduğu kılavuzda, bebeklere

acıktıklarında biberonunu herkesin verebileceğini ve bu durumun bebeğin sadece açlığını giderebileceği ancak biberonu verme görevi hassas ve duyarlı bir şekilde yapıldığında bebeğin güvenli bağlanma ihtiyacını karşılayabileceğini ifade etmektedir. Aynı zamanda bebeğin özgüvenini, güvenlik duygusunu, bilişsel becerilerini ve dil becerilerini de geliştirebileceğini söylemektedir.

Araştırmalar, bebeğe duyarlı, empatik ve uygun bir şekilde yanıt veren ebeveynlerin güvenli bir şekilde bağlanma olasılıklarının üç ila dört kat daha fazla olduğunu göstermektedir (Hargraves, 2019). De Wolff ve van IJzendoorn (1997)'un 66 çalışmayı inceledikleri meta-analiz çalışmasında duyarlı bakım ile güvenli bağlanma arasında bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Braungart-Rieker vd. (2001)'nin yaptığı çalışmada ise ilk 4 ayda duyarlı bakım verilen bebeklerin 12.ayda güvenli bağlanma geliştirdikleri bulunmuştur. Bebeklik döneminde duyarlı oyun ve sosyal etkileşim olanağı olan bebekler sonraki yıllarda bilişsel ve dil gelişimi daha iyi geliştiği görülmüştür (Black ve Aboud, 2015).

Aynı şekilde babalar da bebeklerine duyarlı şekilde yaklaştıklarında güvenli ve kaliteli baba- bebek bağlanmasının ortaya çıkmasını sağlarlar (Lamb vd., 1985). Frodi ve Lamb (1978)'de yaptığı çalışmada bebeklere duyarlılıkta cinsiyet farklılıklarının olmadığı bulunmuştur. Fizyolojik cinsiyet farklılıklarının olmadığını yani kadın ve erkeklerin bebek ağlaması, gülümsemesi gibi tepkilerine aynı şekilde tepki verdikleri görülmüştür. Fakat toplumsal ve sosyal etkenlerden kaynaklı cinsiyet farklılıkları da görülmekte ve bebek bakımına katılımında da cinsiyetler arasında farklılıklar olabilmektedir (Frodi ve Lamb, 1978; Lamb vd., 1985). Tamis- Le Monda vd. (2004)'nin yaptığı başka bir çalışmada babaların da anneler kadar duyarlı ve olumlu bir etkileşim içinde oldukları ve olumsuz davranışlar sergilemedikleri görülmüştür. Lucassen vd. (2011)'nin yaptığı 30 yıllık araştırmaları değerlendiren meta- analiz çalışmalarının sonuçlarına göre babanın duyarlı bakımı güvenli baba- bebek bağlanmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur ancak bu sonuçlar annelerle yapılan çalışmaların sonuçlarından daha zayıftır.

Yapılan çalışmalarda babalar annelere göre daha az duyarlı bakım verseler de (Van Berkel vd., 2014; Hallers-Haalboom vd., 2014) babaların duyarlılıklarının faydalarını gösteren araştırmalar da mevcuttur. Depresyon tanısı konulan annelerin çocukları

okula başladıktan psikiyatrik hastalığa yakalanma olasılıklarının 4 kat olduğu bulunmuş fakat bu ailelerde babalar duyarlı bakım verdiklerinde bu olasılığın yarı yarıya düştüğü görülmüştür (Vakrat, 2018). Başka bir araştırmada babalar duyarlı bir şekilde çocuklarına bakım verdiklerinde çocukların küçük kardeşleriyle daha fazla paylaşımda buldukları ve daha fazla uyum gösterdikleri bulunmuştur (Van Berkel vd., 2014).

Schoppe-Sullivan vd. (2006)'nin yaptığı çalışmada babaların ve annelerin çocuklarına benzer şekilde duyarlılık ve bağlanma gösterecekleri de bebeğin cinsiyetine göre anne ve babaların duyarlılıklarının değiştiğinin sonucuna ulaşmışlardır. Anne ve babaların erkek bebeklerine eşit derecede duyarlı olduklarını fakat babaların kız bebeklerine annelerden daha az duyarlı olduklarını ve annelerin de kız bebeklerine erkek bebeklerine göre daha duyarlı olduklarını bulmuşlardır. Aynı çalışmada babaların, anneleriyle güvensiz bir bağlanması olan erkek bebeklerine karşı daha duyarlı olduğu görülmektedir.

2.5.Baba Katılımı İle İlgili Araştırmalar

Çoğu topluma bakıldığında babaların bebekleriyle anneler kadar ilgilenmediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak bebeği annenin emzirmesi olarak gösterilmektedir fakat bir bebeğin bakımı sadece emzirmekten ibaret olmamakla birlikte giydirme, yıkama, alt değiştirme, biberonla besleme, uyku rutinine dahil olma ve oynama gibi faaliyetleri de bulunmaktadır. Babalar bu rutinlere katıldığında hem annelere hem de bebeklerinin birçok gelişim alanına da destek olmaktadır (Bayhan ve Artan, 2012; De Santis vd., 2020). Babaları bakımlarına katılan bebeklerin bilişsel, dil, sosyo-duygusal becerileri, ilerideki akademik başarıları olumlu yönde etkilenmektedir (Garfield ve Isacco, 2006; Bal, 2014). Pakistan'da baba katılımı üzerine yapılan bir çalışmada babalar bebeklerinin bakımlarına katıldıklarında bebeklerin sosyo-duygusal gelişimlerinde ilerleme olduğu gözlemlenmiştir (Maselko vd., 2019). Babalar, bebeklerin bakım anlarına katıldıklarında, güvenli baba- bebek bağlanmasına pozitif etkisi olmaktadır (Caldera, 2014; Brown vd., 2007). Yapılan bir çalışmada güvenli baba- bebek bağlanmasının anne ve babaların bebeğin bakımına katılım ve oyun oynama sürelerine bağlı olduğunu bulunmuştur (Fuertes vd., 2016).

Araştırmalarda baba katılımının yokluğunun çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu, varlığının ise çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin olduğu araştırmalarla desteklenmiştir (Dubowitz vd., 2001). Yapılan bir çalışmada babalar 24 aylık bebekleriyle erken dönemde olumlu etkileşimler kurduklarında bebeklerin gelişimsel gecikme yaşama olasılıklarının 4 kat azaldığı görülmüştür (Shannon vd., 2002). Bebeklikteki baba katılımının orta çocuklukta ruh sağlığına etkisini inceleyen bir çalışmada ise bebeklikte baba katılımının yetersizliği orta çocuklukta psikopatoloji riskini arttırdığı sonucuna varılmıştır (Boyce vd., 2006). Dubowitz vd., (2001)'nin yaptığı benzer bir çalışmada da baba katılımının 6 yaşındaki çocuklarda sosyal yeterlilik duygusunu arttırdığı ve çocukların daha az depresif belirtiye sahip olduklarını göstermiştir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda bebeklik dönemindeki baba katılımının önemi yadsınamaz düzeydedir.

Literatürde yer alan çalışmalarda baba katılımını etkileyen faktörlere bakıldığında şu değişkenler yer almaktadır: ebeveynlerin yaşı, ebeveynlerin eğitim durumu, çalışma durumları, gelir durumu, aile tipi, bebeğin cinsiyeti, bebeğin yaşı (Castillo vd., 2011; Barnett ve Baruch, 1987; Sımsıkı ve Şendil, 2014; Bal, 2014; Bal ve Koç, 2020; Sevil ve Özkan, 2009; İzci ve Jones, 2018; Lee ve Hoffert, 2017; İvrendi ve Işıkoğlu, 2010) bu bölümde baba katılımı ile ilgili çalışmalara yer verilecektir:

Barnett ve Baruch (1987) 160 orta gelirli Kafkas ailelerle yaptıkları çalışmada çocukların cinsiyet farklılıklarının babaların bebek bakımına katılımını etkilediği; erkek çocuğu olan babaların daha fazla bebek bakımına katıldığı bulunmuştur. Ayrıca anne ve babanın mesleğinin ve çalışma saatlerinin baba katılımını etkilemediğini bildirmişlerdir.

Marsiglio (1991), babaların küçük çocuklarıyla olan baba katılım aktivitelerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 18 yaşında ya da 18 yaşından küçük çocuğu olan 1465 baba oluşturmaktadır. 5 yaşından küçük çocuğu olan babalara sorular sorulmuş, 5-18 yaş arasında çocuğu olan babalara diğer sorular değiştirilerek sorulmuştur. Her iki örnekleme de babaların en sık baba katılım aktivitesi evde oyun oynamayı içermektedir. Araştırma sonuçlarından bazıları şöyledir: erkek çocuğu olan babalar kız çocuğu olan babalara göre boş zaman, oyun, proje faaliyetleri vb. şeylerde daha fazla zaman geçirme eğiliminde olduğu; daha fazla

eğitim almış babaların 5-18 yaş arasındaki çocuklarının ödevlerinde daha fazla yardım ettiği görülmektedir.

Ahmeduzzaman ve Roopnarine (1992)'in alt ve orta sınıfta yer alan okulöncesi dönemde çocuğu bulunan Afrikalı-Amerikalı babalar üzerinde yaptıkları çalışmada, babaların temel bakım içinde annelerin bebeklerle geçirdiği zamanın %42'si kadar bebekleriyle vakit geçirdikleri görülmüştür. Bu çalışmada yüksek gelir seviyesinden gelen, yüksek eğitime sahip olan, eşlerin evli olduğu yıl sayısı, aile dışı destek gibi değişkenlerin babaların bebek bakımına katılımını etkilediği bulunmuştur.

Hudson vd. (2001)'nin ilk kez anne baba olan kişilerde ebeveynlik ve memnuniyeti ve bebek bakımı özyeterliliğini karşılaştırdıkları araştırmalarında babaların bebeğin doğumundan sonraki ilk 4 ayda bebek bakımı zyeterlilik düzeylerinin arttığı, babaların erkek çocuklarına kız çocuklarına göre daha rahat baktıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Ishii-Kuntz vd. (2004)'nin Japon babalarla ocuk bakımına katılımlarını incelediği araştırmada 0-6 yaş arasında çocuğu olan Japon anne- babalardan veriler toplamışlardır. Çalışmanın sonuçlarında Japon babaların evde zamanlarının olması, eşlerinin çalışması, ocuk sayısı ve en kk çocuğun yaşı gibi faktörler babanın yüksek düzeyde katılım göstermesi ile sonuçlanmıştır.

Sevil ve zkan (2009)'ın eşi hamile olan ya da doğum sonrası dönemde olan babaların fonksiyonel durumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada babanın yaşı, evlilik süresi, annenin mesleği, babanın mesleği, gelir durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu gibi sosyodemografik özellikler babanın işlevsel durumunu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada devlet memuru olan babaların bebek bakımına daha fazla katıldıkları görülmüştür. Ayrıca evlilik süresi ile babaların işlevsel durumları arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

İvrendi ve Işıkoğlu (2010)'nun okulöncesi okuluna devam eden çocukları olan 97 babayla yürüttükleri çalışmalarında babaların oyunlara katılımlarını ve oyunla ilgili görüşlerini incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarında babaların çocuklarının oyunlarına katıldıkları ve oyun hakkınsa olumlu görüşlerinin olduğu görülmüştür.

ayrıca babaların çalışma durumu, gelir durumu, çocuğun cinsiyeti, aile tipi demografik özellikleri oyunlara katılımı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kuruçırak (2010), babaların babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada Antalya ilinde 2 ve 11 nolu sağlık ocaklarına bağlı mahallelerde oturan 4-12 ay arasında bebeği olan babaları örneklem olarak seçmiştir. Veri toplama aracı olarak sosyodemografik soru formu, “Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve “Bireysel Derinlemesine Görüşme Formu” uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarında babanın yaşadığı sağlık ocağı bölgesi, mesleği, eğitim durumu, doğduğu yer; annelerin eğitim durumu, işi, çocuk sayısı ve bebeğe ayrılan zaman gibi değişkenler babaların bebek bakımına katılımı açısından istatistiksel olarak anlamlı değişkenlerdir. Babanın yaşı, Antalya ilinde yaşama süresi, annenin yaşı ve bebeğin yaşı babaların bebek bakımına katılımı açısından istatistiksel olarak anlamlı olmayan değişkenler olmuştur. Ayrıca babaların bebek bakımına katılım düzeylerinin ortalamasının biraz üstünde bulunduğu, babaların bebeklerin fiziksel bakımına en az; ilgilenme ve oyun faaliyetlerine en fazla katıldığı bulunmuştur. Babalık Rolü Algı Ölçeğinden de ortalamasının üstünde puan aldıkları ve babalık algılarının olumlu olduğu bulunmuştur.

Ünlü (2010), 0-8 yaş arasında çocuğu olan babaların ve kendi babalarının çocuk bakımına katılımını incelediği çalışmada Ankara’da yaşayan 528 baba örneklem olarak seçilmiştir. Babalık Ölçeği, Baba Katılım Ölçeği, Eş Destek Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında babaların kendi babalarıyla olan ilişkilerini anlayış biçimleri ile kendi çocuklarının bakımına katılımını etkilediği bulunmuştur. Babanın yaşı, baba olma yaşı, eşinden gördüğü destek baba katılımını etkileyen faktörler olduğu görülmüştür.

Sımsıkı (2011)’nin “Baba Katılımının Ebeveyn Tutumui Bağlanma Stili ve Çift Uyumunu Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında okulöncesi dönemde çocuğu bulunan 303 babayla çalışmıştır. Çalışmada ayrıca “Baba Katılım Ölçeği”nin geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmada bazı demografik değişkenlere (çocuk cinsiyeti, çocuk sayısı, babanın eğitim düzeyi) baba katılımı incelenmiştir. Sonuçlara göre cinsiyete göre baba katılımının farklılık göstermediği,

tek çocuklu ve üniversite ve üstü eğitime sahip babaların daha fazla katılım gösterdikleri bulunmuştur.

Castillo vd. (2011)'nin baba ikameti, babaların sosyodemografik özellikleri ve baba katılımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmada kullanılan veriler *Fragile Families and Child Wellbeing* (Kırılgan Aileler ve Çocuk Refahı) çalışmasından alınmıştır. Çalışmanın örneklemini 15-80 yaş arasında olan, çocukları 0-2 yaş arasında bulunan babalar oluşturmuştur. Babaların ikameti, yaşı, ırkı, etnik kökeni, eğitim durumu ve mali durumlarının gibi sosyodemografik özellikler incelenen çalışmada çocuklarıyla birlikte ikamet eden ve yaşı büyük olan babaların daha fazla katılım gösterdikleri görülmüştür.

Bal (2014), çalışmasını Zekai Tahir Hastanesi doğum sonu servisi ve bebek polikliniğinde bulunan 357 baba ile yapmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama formu ve yüz yüze görüşme formu ile toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda çekirdek aile tipine sahip olan babaların bebek bakımına daha fazla katıldıkları görülmüştür. Kendini bebek bakımı konusunda yeterli hisseden babaların bebek bakımına daha fazla katıldıkları bulunmuştur. Aynı çalışmada bebek bakımı konusunda bilgi alan babaların bebek bakımına daha fazla katıldıkları görülmüştür. Genellikle bilgileri internet, kitap, dergi, televizyon gibi kaynaklardan öğrendikleri araştırmaya katılan üç babadan birinin sağlık personelinde bilgi aldığı görülmüştür. Araştırmada babaların öğrenim durumu ile bebek bakımına katılımı arasında istatistiksel bir fark bulunamamıştır. Ekonomik durumu iyi olan babaların orta ve zayıf olan babalara göre daha çok bebek bakımına katıldıkları görülmüştür. Eşlerinin eğitim durumu arttıkça babaların bebek bakımına daha az katıldıkları bulunmuştur.

Çıldır vd. (2014)'nin 0-1 ay arasında bebeği olan babaların doğum sonu dönemde anneyi destekleme ve baba katılım konusunda düşüncelerini değerlendirmek amacıyla çalışma yapmışlardır. Araştırma analitik ve tanımlayıcı modelde yapılmıştır. Örnekleme 1 Temmuz ve 30 Eylül 2011 tarihleri arasında İstanbul'da yer alan bir Aile Sağlığı Merkezine başvuran 0-1 ay arasında bebeği olan 81 baba oluşturmuştur. Araştırmayı kabul eden babalara yüz yüze görüşme tekniğiyle anket formları uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda babanın eğitim durumu, doğum

öncesinde bebek bakımı ile ilgili eğitim alma ve gebeliğin planlı olması sonuçları literatürle benzerlik gösterdiği yani bu faktörlerin baba katılımını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca aile büyüklerinden bir ya da birkaçının doğum sonrası dönemde destek için gelmesi sonucunda babalardan %8,6'sı bebek bakımına aile büyüklerinden fırsat bulamadıklarını ifade etmişlerdir.

Gracia (2014), İspanyol babalarla yaptığı çalışmada eşleri çalışan babaların, bebeklerin fiziksel bakımına daha fazla katıldıkları fakat etkileşimli bakımın olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca babanın eğitim düzeyinin yüksek olan babaların diğer babalara göre katılımın yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmadaki başka bir bulguda ise çocuk yaşının küçük olması durumunda baba katılımının arttığı bulunmuştur.

Özgündüz (2015) baba katılımı eğitim programının baba katılımına ve okulöncesi çocukların sosyal becerilerine etkisini incelemiştir. Ver toplama aracı olarak "Baba Katılım Ölçeği" ve "Demografik Bilgi Formu" uygulanmıştır. Deney grubunda yer alan babalara baba katılım eğitim programı uygulanmış ve katılımcıların çocuklarına da "Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği" uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda deney grubunda yer alan babaların tüm baba katılım alt boyutlarında ve çocuklarının sosyal çekingenlik ve uyum alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Babaların bakım verme belirleyicilerinin incelendiği Planalp ve Braungart-Rieker (2016)'ın çalışmasında babaların bakım verme oranı kız çocuklarında erkek çocuklarına göre daha fazla artmıştır. Aynı çalışmada babaların çocuğun yaşı arttıkça bakıma daha fazla katıldıkları görülmüştür. Örneğin bakım verme 9. ayda bebek bezi değiştirme maddesi ile 4.yaştaki tuvalete eğitimi maddesi ile değerlendirilmiştir. Babaların bebek bezi değiştirmeye daha az katıldıkları fakat tuvalet eğitimi kısmına daha fazla katıldıkları görülmüştür.

Biber (2016)'in tek ya da iki veya daha fazla çocuğu olan babaların baba katılım durumlarının incelemiştiir. Çalışmanın örneklemini Balıkesir ili Altteylül ilçesinde anaokuluna devam eden 3- yaş arasındaki çocukların babaları oluşturmuştur. Veriler Baba Katılım Ölçeği (BÖÖ) ile toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda tek çocuğu olan babaların iki veya daha fazla çocuğu olan babaların çocuklarının oyunlarına, boş

zaman etkinliklerine daha fazla katıldıkları, daha fazla sarılma öpüşme gibi doğrudan temas kurdukları bulunmuştur.

Lee ve Hofferth (2017)'ın bekar ebeveynlerin çocuk bakımı sürecindeki cinsiyet farklılıklarını ve yetişkin akrabaların yardımının bu farklılığı etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Araştırmaya bekar olan ve 18 yaşından küçük en az bir çocukla birlikte yaşayan kişiler katılmıştır. Araştırma sonucuna göre ise bekar babaların oyun haricindeki çocuk bakım türlerine bekar annelere göre daha az katıldıkları bulunmuş; bir yetişkin akraba ile yaşayan bekar ebeveynlerin akraba olmadan tek başına yaşayan bekar ebeveynlere göre çocuk bakımına katılım sürelerinin azaldığı görülmüştür. Yine aynı şekilde cinsiyetler arası farklılığın da olduğu görülmüştür. Yani yetişkin akraba ile yaşayan babaların annelere göre çocuk bakımına daha az katıldıkları gözlemlenmiştir.

Akçınar (2017)'ın yaptığı çalışmaya göre babaların bebek bakımında annelere göre daha az sorumluluk üstlendikleri, bebekleriyle kaliteli zaman geçirmedikleri bulunmuştur. Ayrıca raporda üst sosyoekonomik düzeyden gelen babaların düşük sosyoekonomik düzeye göre daha fazla çocuklarının sorumluluklarına katıldıkları bulunmuştur. Tol ve Taşkan (2018)'in yaptığı başka bir çalışmada; babaların çocuklarıyla oyuncaklarla oynamayı daha çok tercih ettikleri fakat mama hazırlama, yedirme, alt değiştirme gibi bakım faaliyetlerine çok fazla katılmadıkları görülmüştür.

İzci ve Jones (2018), Türk babaların okulöncesi dönemde bulunan çocuklarının hayatlarına katılımlarını incelemiştir. Geliştirdikleri anketi 84 babaya uygulayarak verilerini toplamışlardır. Anketin içeriğinde babaların çocuklarıyla geçirdikleri süre, yapılan faaliyetler ve babanın yaşı, eğitimi, mesleği, gelir durumu, çalışma saatleri, evlilik süresi ve çocuk sayısı gibi baba katılımını etkileyebilecek faktörler üzerinde durulmuştur. Araştırma sonucunda babaların mesleği, geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı ve çalışma saatlerinin baba katılımıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayda 3000'den az kazanan babalar, fazla kazanan babalara göre çocuklarıyla daha fazla etkileşimde bulunmuşlardır. Araştırmada bu durumların nedeninin daha yüksek kazanca sahip ve devlet işlerinde çalışan veya kendi işlerinde çalışan babaların işle ilgili daha fazla stres yaşamaları nedeniyle bu durumun çocuklarıyla ilgilenmelerini

etkilemesi olarak gösterilmiştir. Aynı çalışmada eğitim düzeyi üniversite eğitiminin altında olan babaların çocuklarıyla daha az ilgilendikleri görülmüştür. 11 yıldan daha kısa süre evli olan babalar, 11 yıldan daha uzun süre evli olan babalara göre çocuklarıyla daha fazla meşgul olmuşlardır. Tek çocuğu olan babalar, iki veya daha fazla çocuğu olan babalara göre çocuklarıyla daha fazla etkileşimde bulunmuşlardır.

Dicle (2018) okulöncesi eğitime devam eden çocuğu olan babalara “Baba Katılım Programı”nı uygulayarak programın baba katılımı üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma deney ve kontrol grubu belirlenerek yarı deneysel desende uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve “Baba Katılım Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan babaların eğitim aldıktan sonra baba katılım düzeylerinin arttığı bulunmuştur.

Demir Öztürk ve Belgin Aksoy (2020), oyun temelli baba etkileşim programını babalara uygulayarak baba ve bebek üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini Muş ilinde yer alan bir yaş civarındaki 40 bebek ve babaları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Baba- Çocuk Duygulanım, Yanıt Verme ve Meşguliyet Ölçeği” ve “Denver Gelişim Testi” oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda her iki grubun ön test ve son test sonuçlarında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Deleş ve Kaytez (2020)’in okulöncesi dönemde çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve baba katılımını incelemişlerdir. Araştırma betimsel araştırma yöntemi ve tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Gümüşhane ilinde özel okulöncesi kuruma devam eden çocukların babaları oluşturmaktadır. 200 babaya “Kişisel Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve “Baba Katılım Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda annenin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu, annenin öğrenim durumu ve aile tipi ile Babalık Rolü Algı Ölçeği arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Babanın öğrenim durumu, evlilik süresi, çocuğun yaşı, çocuk sayısı, babalık hakkında bilgi sahibi olma, ilk baba olma yaşı ve kendi babasıyla iletişim algısı ile Baba Katılım Ölçeği arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

2.6. Bebek Eğitim ve Bakım Verenler için Kaynaklar (RIE)

Magda Gerber ve çocuk doktoru Tom Forrester tarafından 1978 yılında anne, baba ve bakıcılara bebek bakımı ve eğitimi konusunda rehberlik etmek ve bebek bakımı ve eğitiminin kalitesini arttırmak için oluşturulan bir yaklaşımdır (Triulzi, 2009; Horm vd., 2012).

RIE'nin temellerine bakıldığında çocuk doktoru Dr. Emmi Pikler'in kurmuş olduğu Loczy Enstitüsü'ne dayanmaktadır (Tehran, 2020; Dedezade, 2017). Emmi Pikler, aile pediatriği olarak çalışmaktaydı ve bu dönemlerde hasta çocukları ve ailelerini evde gözlemlemiştir. Ailelerin, çocuklarının doğal yeteneklerine güvenmek ve fırsat vermek yerine çocuklarını eğitime eğiliminde olduğunu görmüştür. Pikler, çocukların kabul görmeye, sevgiye, olumlu bakıma, yeteneklerine güvenilmesine ve saygıya ihtiyaçları olduğunu hissetmiştir (Triulzi, 2009). Macar Hükümeti, Emmi Pikler'e İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kimsesiz kalan çocuklar için bir kuruluş kurmasını teklif etmiştir (Tehran, 2020). Pikler, bu fırsatı değerlendirerek çocuk merkezli, çocukların ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yanıt veren ve çocuklara saygı bir yetimhane kurmuştur ve daha sonra enstitüye dönüşen oluşuma Loczy ismi verilmiştir. (Triulzi, 2009). 1986 yılında Pikler Enstitüsü adı verilmiştir ve hala faaliyetine devam etmektedir (Tardos, 2010).

Pikler, Loczy'yi 5 temel üzerine inşa etmiştir ve bu RIE felsefesinin de temelini oluşturmaktadır (Petrie ve Owen, 2005; May, 1991):

1. Her bebeğin şefkatli ve sabit bir bakıcı ile ayrıcalıklı bir ilişki geliştirmesi için düzenlemeler yapılmaktadır.
2. Çocuğun kendisi ve başkaları hakkındaki farkındalığını geliştiren, güvenli ve bir sonraki rutini tahmin edebileceği bir ortam yaratılır.
3. Bakıcı, bebeğe bakım faaliyetleri sırasında telaşsız bir şekilde ilgi ve şefkat gösterir. Bebeği bakım faaliyetlerine aktif olarak katılması için fırsatlar verir. Böylelikle bebek pasif bir alıcı olmaktansa aktif bir katılımcı olur. Bu durum güven ve samimiyeti geliştirir.
4. Bebeğin seçimlerine saygı duyulur, bebek hiçbir şeye zorlanmaz ve bebeğe söylenmeden onunla ilgili hiçbir şey yapılmaz.

5. Pikler pedagojisinde öğretme kaygısı yoktur. Pikler, bebeklerin özgür, güvenli ve dikkatli bir şekilde tasarlanmış bir ortamda öğrendiklerini vurgulamaktadır. Bebeklerin kendi başlarına kullanabilecekleri, uygun miktar ve kalitede oyuncaklar verilir. Bakıcılar her zaman ulaşılabilir bir noktada bulunurlar fakat bebek istemediği sürece müdahale etmezler.

Bakıcı beslenme, giyinme ve banyo zamanlarında iletişim kurmak ve çocukla hatta yeni doğanla bakım anlarında işbirliği yapmak için sürekli konuşmaktadır. Bakıcı bakım anlarında bebeğin hareketleriyle işbirliği yaparak bakım hareketlerinin zamanlamasına dikkat etmektedir. Bakıcı bunu yaparak bebeğin hareketleriyle kendi hareketleri arasında bir uyum yakalamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün tarafından finanse edilen araştırmada Pikler'in Enstitüsü'nde bakılan çocukların akıl sağlıklarının uzun vadeli olumlu etkilendiği bulunmuştur. Bunun nedeninin çocukların güvenli bağlanmasını kolaylaştıran duyarlı bakımın sonucu olduğu düşünülmektedir (Triulzi, 2009). Yapılan bir araştırmada; bebekliklerini Pikler Enstitüsünde geçiren ve daha sonrasında öz ailelerine geri dönen 3-9 yaş arasındaki 30 çocuk incelendiğinde, duygusal rahatsızlık göstermedikleri ve bilişsel işlevlerinde bozulmaların görülmediği bulunmuştur (Gonzales- Mena, 2004).

Gerber, Pikler'in yanında 1957'e kadar Loczy'de çalışmıştır ve yaklaşımından etkilenmiştir. Gerber, Macaristan'dan Amerika'ya göç ederek burada Pikler'in çalışmalarına öncülük etmiştir. 1978 yılında The Resources for Infant Educators (RIE) enstitüsünü kurmuştur. RIE, bebeklerin bakımını ve eğitimini iyileştirmekle ilgilenen ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur (Christie, 2010).

Bebekler doğuştan belli bir kapasite ile dünyaya gelirler ve bu kapasitelerini ortaya çıkarabilmeleri ve geliştirebilmeleri için duyarlı bir bakıma, şefkatli bir yetiştirmeye ve güvenli bir ortama ihtiyaç duymaktadırlar (Ghebreyesus, 2018). Hem Pikler'in hem de Gerber'in bebeklerle yaptığı çalışmaların temelinde her çocuğun yetenekli ve yetkin bir birey olarak saygı duyulmaya ve duyarlı bir bakıma ihtiyacı olduğu temeline dayanmaktadır (Triulzi, 2009; Mason, 2000; Horm, 2012; Cooper vd., 2014). RIE kuruluşunda çalışmalar yapan Janet Lansbury "RIE ebeveynliği, bebeklere yanıt vermeden önce yakından ve dikkatle bakmak ve dinlemek için içgüdülerimizin yanı sıra aklımızı da kullanmamızı ister." demektedir (Lansbury,

2014b). Bebeğin verdiği sinyalleri anlamak için bebek gözlemlenir, bebekle kaliteli zaman geçirilir, bebeğin bağımsız bir şekilde keşfetmesi için güvenli bir ortam oluşturulur. Ayrıca bakım anları zengin öğrenme fırsatları olarak görülür ve bebeğin bakım anlarına aktif katılımcı olması için teşvik edilir. Bebeğe, problemleri kendi başına çözmesi için fırsat verilir; günlük rutinler sırasında tamamen bebeğe odaklanması gerektiği savunulur (Miller, 2011; Cooper vd., 2014). RIE yaklaşımının merkezinde her bebeğin güvenli, kesintisiz, bilişsel olarak besleyici oyunlar ile etkileşimli bakım rutinlerine sahip olması gerektiği yer almaktadır (Cooper, 2014).

RIE ve Pikler felsefesinin etkisini doğrudan ölçen çok az deneysel çalışma vardır. Fakat yapılan bazı çalışmalarda Pikler Enstitüsünde yetişen çocukların, ailelerin yanında yetişen çocuklara göre benzer sosyal ve bilişsel kapasiteye sahip oldukları bildirilmiştir. Başka bir çalışmada ise, Pikler Enstitüsündeki çocukların güvenli bağlanmaya sahip oldukları bulunmuştur (Hargraves, 2019). Bir diğer çalışmada ise, Pikler ve RIE felsefelerinin güvenli bağlanmayı destekledikleri bulunmuştur (Triulzi, 2009).

2.7.Bebek Eğitim ve Bakım Verenler için Kaynaklar (RIE) İlkeleri

RIE 6 temel ilke üzerine inşaa edilmiştir (Dedezade, 2017) ve bu temel ilkeler bebeğin güvenli ve bağımsız bir gelecek için güvenli bir başlangıç yapmasına odaklanır (Ngarmek, 2013).

Bu ilkeler: Bebeğin yeterliliğine güven ve saygı, kesintisiz oyun zamanı ve keşfetme özgürlüğü, etkin katılım, tutarlılık, duyarlı gözlem, güvenli ve öngürülebilir ortam.

2.7.1. Bebeğin Yeterliliğine Güven ve Saygı

Bebeklerin yeterliliğine güven ve saygı, bebekleri bir birey olarak kabul ederek güven ve saygı duymaktır (Lansbury, 2013). Gerber, bebeklerle her etkileşime girildiğinde saygı göstermek ve bebeğe bir nesne olarak değil, benzersiz bir insan olarak davranmak gerektiğini savunmaktadır (Triulzi, 2009; Lansbury, 2010). Bebekle özgün bir iletişim kurulmaktadır. Gerçek kelimeler ve gerçek olaylarla ilgili konuşulmaktadır (Lansbury, 2014b). Saygılı etkileşimler yoluyla, bebeğin

özgünlüğünü geliştirmesine ve kendini güvende hissetmesini sağlamaktadır (Tehran, 2020). Bebeğin seçtiği oyuncakla ya da kendine zarar vermeyecek bir objeyle yeni kazanımlar elde ettiğini bilerek, bulunduğu pozisyonda rahat olduğunu bilerek saygı gösterilir ve bebeğe güvenilmektedir (Dedezade, 2017).

RIE, bebeklerin doğuştan getirdikleri becerilere güvenmeyi vurgular. Sorunlar, yeni öğrenme fırsatları olarak görülmektedir. Bebeklere problemleri çözmelerine izni verilmesi ve yetişkin tarafından öğretilmeden kendi sorunlarını kendi başlarına çözmelerine fırsat verilmektedir. Yetişkinler, bebeklere eylemleri konusunda güvenmeli ve minimum düzeyde müdahale ederek kendi eylemleri konusunda ustalık sahibi olmalarına izin vermelidirler. Gerekliğinde yardım sunmalı onun dışında bebeğin bağımsız olarak çözmesine izin verilmelidir (Ngarmek, 2013; Tehran, 2020; Gonzales- Mena ve Eyer, 2012). Örneğin, bir yapboz ya da oyuncak parçasını takmaya çalışan bebeğe elinden oyuncağı alıp oyuncak parçasını takmak yerine, bekleyip bebeğin kendisinin yapması için fırsat verilmektedir.

Ayrıca bakım verme anlarında da (alt alma, beslenme vb.) bebeğin hareketlerini, isteklerini, ruh halini gözlemleyerek ona göre hareket edilmektedir. Örneğin alt almadan önce bebeğe yavaşça yaklaşarak, odaklandığı durumu kesintiye uğratmadan ve rahatsız etmeden bekleyip bebek hazır olduğunda altını alması bir saygı göstergesidir (Gonzales- Mena, 1990). Bebek hiçbir şey için zorlanmamakta, önceden söylenmeden hiçbir şey yapılmamakta ve bebeğe bir seçenek sunulsa bile seçimine saygı duyulmaktadır (May, 1991). Bebeğe dokunmadan önce bebekle konuşulması ve yapılacakların söylenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Miller, 2011). Örneğin üstünü değiştirmeden önce bebeğe söylendikten sonra kucağa alınması ve üstünün değiştirilmesi gibi.

Bebeğin yeterliliklerine güvenmek için onun becerilerini iyi bilmek gerekir. Bunun için de yetişkinler bebeğin iyi bir gözlemci olarak izleyerek neyi yapabildiklerini ve problemler karşısında kendi çözümlerini üretip üretmediklerini iyi bilmeleri gerekmektedir (Dedezade, 2017).

Yetişkinlerin bebeğe güvenmesinin yanı sıra bebeklerin de yetişkine karşı güven duyması gerekmektedir. Bebeklerin güven duygusunun gelişmesi için güvenilir yetişkinlere ihtiyaçları vardır. Bunun için bebekler, yetişkinlerin ihtiyaçlarını

zamanında ve makul bir şekilde karşılayacaklarını bilmeleri gerekmektedir. İhtiyaçları zamanında ve makul bir şekilde karşılanan bebek dünyaya ve bakım veren kişiye güven duymaya başlamaktadır. Bunun yanı sıra RIE’de, bebeği kandırmamak gerektiği, örneğin ebeveynin herhangi bir sebeple bebeğin yanından ayrılması gerekiyorsa bebeğin haberi olmadan ya da doğru olmayan şeyler söyleyerek ayrılması gerektiği; neden gitmesi gerektiğini ve geri geleceğini bebeğe söyleyerek sonra ayrılması gerektiği vurgulanmaktadır. Böylelikle bebek, bakım veren kişilerin ona yalan söylemeyeceğini bilir ve bakım veren kişilere güvenmektedir (Gonzales- Mena ve Eyer, 2012).

2.7.2. Duyarlı Gözlem

RIE’de saygılı bir ilişkinin temelini oluşturmak için duyarlı gözlem gerekmektedir. Bebeğe minimum düzeyde müdahale ederek özgünlüğünü geliştirmek için bebeği gözlemleyerek neyi yapabildiğini, hangi konularda rehberlik ihtiyacı olduğunu, ilgi alanlarını, tercihlerini ve duygularını anlamlandırmaya çalışmak için dikkatli bir gözlem gereklidir (Petrie & Owen, 2005; Tehran, 2020). RIE felsefesinde, bebeklerin oyunlarını gereksiz yere kesintiye uğratmamak için duyarlı gözlem yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Lansbury, 2014b). Aynı zamanda bebeklerin hayal kırıklıklarıyla nasıl başa çıktıklarına, problemleri nasıl çözdüklerine ve bu süreçte ebeveyne verecekleri işaretleri anlamak için de duyarlı gözlem gerekmektedir (Ngarmek, 2013). Örneğin bebek ağlamaya başladığında hemen ağlamasını durdurmaya çalışmak yerine bebeği gözlemleyerek neden ağladığını gözlemleyerek buna göre müdahale etmek gerekmektedir.

2.7.3. Güvenli ve Öngürülebilir Ortam

Bebekler hareket etme ihtiyacıyla dünyaya gelmektedirler. Bu hareket etme ihtiyaçlarını engellemek için en iyi yaptıklarını yapabilecekleri ve güvenle oyun oynayıp, keşfedebilecekleri bir ortam hazırlanmaktadır. (Ngarmek, 2013). Gerber’e göre en küçük ayrıntılara kadar düşünülerek güvenli bir ortam hazırlanmalıdır. Bebeğin düzeyine ve yaşına uygun güvenli oyuncaklar, kapılı alanlar, kapalı prizler, sivri köşelerden arındırılmış ortam vb. (Petrie ve Owen, 2005).

Pikler Enstitüsünün şu anki yöneticisi Anna Tardos, bebeklerin serbestçe hareket ettiğinde sürekli öğrendiğini savunmaktadır (Elliot & Gonzales- Mena, 2011). Ngarmek (2012), bebeklere hareket özgürlüğü verilmesinin özsayılarının gelişmesine katkıda bulunduğunu söylemiştir. RIE’de bebeklere tehlikeden arındırılmış, güvenli bir ortamda hareket özgürlüğü verilir ve keşfetmeleri için ortam hazırlanır (Horm vd., 2012).

2.7.4. Kesintisiz Oyun Zamanı ve Keşfetme Özgürlüğü

RIE, bebeklerin oyunlarının her zaman yetişkinler tarafından başlatılması ve uyarılmasına gerek olmadığını savunmaktadır (Cooper, 2014). Oyunu kendi başına başlatmasına izin verilmekte, kesintisiz oyun için bebeğe bolca vakit verilmekte ve yeni beceriler öğretmeye çalışmak yerine bebeğin var olan becerileri ve yaptıkları takdir edilmektedir (Gerber, 1998). RIE modeline göre güvenli bir ortamda, bebeğin kendiliğinden kullanabileceği uygun miktar ve kalitede oyuncak ve nesnelere bulunmaktadır. Ebeveyn bu ortamda gözlemci olarak ulaşılabilir bir noktada, minimum düzeyde müdahale ederek yeri geldiğinde bebeği cesaretlendirerek yanında bulunur (May, 1991). Yetişkinin bir beklentisi yoktur ve bebeğin ne yapacağını görmek için bekler ve karşılık verir (Gonzalez-Mena ve Eyer, 2012). Yetişkin her zaman aktif olarak gözlemleyen, ulaşılabilir ve duyarlı olmaya devam etmektedir (Hargraves, 2019). Petrie ve Owen (2005), bir yetişkin kitap okurken nasıl yaklaşıyorsa, bebek de oyun oynarken aynı saygı ile yaklaşılması gerektiğini belirtmektedirler.

Yetişkinler daha az araya girdiklerinde bebeklerin daha fazla konsantre olabildikleri ve dikkat sürelerinin arttığı düşünülmektedir. Aynı zamanda bebeklerin nasıl hareket edebileceklerini, fiziksel olarak neyi yapabilecekleri gibi vücutları hakkında daha fazla şey öğrenebilecekleri savunulmaktadır (Ngarmek, 2013). Gerber, bebeklerin oyunlarına müdahale etmemenin veya oyunlarının kesintiye uğramamasının, bebeklerin problem çözme becerilerinin artmasına yardımcı olduğunu açıklamıştır (Horm vd., 2012). Serbest şekilde hareket eden çocukların denge, problem çözme, konsantrasyon, bedensel farkındalık, duygusal farkındalık ve muhakeme duygularının gelişmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir (Hargraves, 2019).

RIE’de gürültülü, bol uyaranlı oyuncaklar yerine; pasif, manipülatif oyuncaklar ve nesnelere yer almaktadır. Gürültülü ve hareketli olan yani önceden programlanmış oyuncaklar, oynama şekliyle ilgili çok az seçenek sunduğu için bebeği pasif hale getirir. Ancak pasif oyuncak denilen boş plastikler, bloklar, toplar, iç içe geçebilen kutular, mutfak gereçleri vb. nesne ve oyuncaklar bebeklerin yaratıcılıklarını geliştiren ve bebeği pasif durumdan aktif duruma çeviren materyaller olarak görülmektedir ve bu materyaller tercih edilmektedir (Petrie ve Owen, 2005; Dedeade, 2017).

2.7.5. Etkin Katılım

Tardos (2010), bakım anlarını iki kişinin buluşma sahnesi diye tanımlamaktadır. Ebeveyn, bebeğin bakım ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda sosyal ve duygusal anlamda da temas kurması gerektiğini savunmaktadır (Tardos, 2010). RIE’de ebeveynler bu anlarda telaşsız bir şekilde bebeğe ilgi göstermektedirler ve bebekle birlikte işbirlikçi, samimi, etkileşim içinde hareket etmek için fırsatlar yaratarak, bebeğin aktif katılımcı olmasını sağlamaktadırlar (Ngarmek, 2013; May, 1991). Ebeveyn bakım anlarında, bebeğin bireyselliğine uyum sağlamak için nazikçe ve telaşsız bir şekilde zaman ayırdığında, bebek ebeveynle vakit geçirmekten keyif aldığını düşüneceği ve bu da ebeveyn-bebek arasında güçlü bir bağ oluşturacağı savunulmaktadır (Lauren & Goble, 2018). Gonzales- Mena ve Eyer (2012), bakım anları saygılı, duyarlı ve etkileşim içinde olan bebeklerin dikkat sürelerinin ve beden farkındalığının arttığını ileri sürmektedirler.

Spagnola ve Fiese (2007), bakım rutinlerinin çocuğun sosyo-duygusal, dil, akademik alanlarına katkıları olduğunu vurgulamışlardır. RIE’de bakım anları belli rutinler içerisinde yapılmaktadır (Uykudan önce ve sonra üstünü değiştirmek gibi.) Bunun nedeni bebeğin bir sonraki rutini tahmin etmesini sağlayarak güven duygusunu desteklemek ve bakım anlarına katılmasını sağlamaktır (Hargraves, 2019).

Bebeklere saygı duyulduğu için bakıma başlamadan önce bebeğin hazır olup olmadığı gözlemlenir, bebek hazır olduğunda yapılacaklar anlatılır ve sonra harekete geçilir (Petrie ve Owen, 2005). Örneğin bez değiştirme rutini için (Lauren ve Goble, 2018): İlk olarak bebeği kaldırmadan önce bebeğin görebileceği bir açıdan

yaklaşmakta, bebeğe seslenerek göz teması kurması beklenmekte ve bebeğe “bezini değiştireceğim, hazır mısın? Şimdi seni kaldıracağım” denilmektedir. Böylelikle bebekler öncesinde ne olacağını bilerek belirsizlik ortamı ortadan kaldırılmaktadır. Bebeğin söylenenleri özümsemesi ve hazır olması için zaman tanınmaktadır. Eğer bebek hazır değilse tekrar hatırlatılarak ve beklenmektedir. Bebek hazır olduğunda yapılan bütün her şey bebeğe açıklanmaktadır. Bir sonraki adım mutlaka bebeğe açıklanmaktadır. Bebeğin yanıt vermesi için sık sık duraklanmakta ve bebeğin iletişim kurmasına fırsat verilmektedir.

Karşılıklı etkileşim içerisinde geçen bu rutinlerde bebeğe hep açıklama yapıldığı için bebek her zaman bir sonraki adımı bilmektedir ve yetişkinle bir uyum içerisinde hareket etmektedir. Bu uyum bebeğin dil, bilişsel, sosyo- duygusal, motor gelişim alanlarının hepsini desteklemektedir (Lauren ve Goble, 2018). Bakım anlarına bebeğin katılımı ön planda tutularak özerklik duygusu da desteklenmektedir (Belasko vd., 2019). Pantolonunu giydirirken bacağına kaldırması için beklemek ya da kendi başına giyinebilen bir çocuğun giyinmesi için desteklemek gibi.

2.7.6. Tutarlılık

Magda Gerber tutarlılığı disiplin ile el ele gittiğini ifade etmektedir. Ebeveynlerin sınırları belirlemesi gerektiğini, bunun bebeği güvende hissettireceğini savunmaktadır. Belirlenen sınırlara, koyulan kurallara her zaman tutarlı bir şekilde ebeveynin uyması gerektiğini, böylelikle çocuk da ebeveynin ne beklediğini bileceğini ifade etmektedir. Güvenlikle ilgili konulara her zaman uyulması gerektiğini söylemektedir (Gerber & Johnson, 2008). Gerber “Disiplin eksikliği nezaket değil, ihmaldir” demiştir. Sağlıklı ve etkili disiplinin anahtarı olarak tutumları ön planda tutmuştur (Lansbury, 2014a). RIE’de çocukların hiçbir şekilde etrafına ya da insanlara zarar vermemesi gerektiğini bilmesi gerektiğini ve sınırların ve kuralların bu şekilde koyulması gerektiği vurgulanmaktadır. Yetişkin kuralları ahlak dersi vererek ya da çocuğu utandırarak değil sevgi ve saygı çerçevesinde koymaktadır (Dedezade, 2017).

2.8. Bebek Eğitim ve Bakım Verenler için Kaynaklar (RIE) İle İlgili Yapılan Çalışmalar

RIE felsefesi dünya üzerinde yaygınlaşmaya devam eden ve ülkemizde de farkındalığı az olan bir yaklaşımdır (Denktaş Dedezade, 2017). Bu nedenle literatüre de bakıldığında yapılan araştırmalar kısıtlıdır (Tehran, 2020).

Triulzi (2009) RIE'nin bağlanma kuramıyla ilişkisine bakılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre RIE felsefesinin güvenli bağlanmayı desteklediği görülmüştür. Benzer bir çalışma olan Tehran (2020)'in çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada RIE'nin çocuk yetiştirme felsefesi olduğu kadar aynı zamanda ebeveyn ve eğitimcileri de eğitmek için bir platform olduğu üzerinde durulmuştur.

Bussey ve Hill (2016), bebeklerle çalışan öğretmenlerle bakım esnasında öğrenmeye ilişkin görüşlerini incelemek için çalışma yapmışlardır. Çalışmada 4 öğretmenle bir ay arayla 35'şer dakikalık iki görüşme yapılmıştır. Öğretmenlerin 3'ünün RIE yaklaşımı konusunda eğitim aldığı görülmüştür. RIE kursuna katılan öğretmenlerin uygulamaları hakkında düşünmeye ve bebekleri hassas şekilde gözlemlemeye yaradığını belirtmişlerdir.

Ülkemizde RIE hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında sadece tek bir çalışmaya rastlanmıştır. Denktaş Dedezade (2017), Lefkoşa'da RIE'nin eğitim ve bakım verenlerin kullanım ağırlığına bakmıştır. Araştırmanın örneklemi Lefkoşa'da 0-3 yaş çocuklara eğitim veren okullarda eğitim ve bakım veren 25 kişidir. Veri toplama aracı olarak araştırmacının geliştirdiği Bebek Eğitim ve Bakım Verenler İçin Kaynaklar (BEBK) anketi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında bakım verenlerin RIE'nin ilkelerini bilinçsizce kullandıkları bulunmuştur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

20.03-2021- 31.08.2021 tarihlerinde arasında 0-24 ay arasında bebeği olan ve gönüllü olan babalar tarafından dijital ortamda form doldurularak veriler toplanmıştır. Aynı zamanda Tekirdağ İl Sağlık Müdürlüğünden alınan izin doğrultusunda 01-04.2021-30.06.2021 tarihleri arasında Çorlu Devlet Hastanesi Çocuk Gelişim Birimine başvuran ve gönüllü olan, 0-24 ay arasında bebeği olan babalar tarafından elden form doldurularak veriler toplanmıştır.

3.2. Araştırmanın Tipi

Bu araştırma nicel modelde tanımlayıcı araştırma tipindedir. Nicel araştırmalar, gözlem ve ölçmeye dayalı; sayısal olarak ölçülebilen; tekrarlanabilen araştırma teknikleridir. Anketler, soru listeleri, ölçüm araçları vb. veri toplama araçları ile veriler toplanır (Bedir Erişti, 2013).

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini 0-24 aylık bebeği olan babalar oluşturmaktadır. 0-24 ay arasında bebeği olan 777 babaya sosyal medya platformları olan Whatsapp ve Instagram üzerinden ulaşılmıştır. 450 babanın verisi ölçek geliştirme çalışması için kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilecek olan örneklem sayısı ise G*Power örneklem hesaplama aracı kullanılarak 306 babaya ulaşılması gerektiği hesaplanmıştır. Yapılan araştırma 0-24 ay arasında bebeği olan 327 babanın katılımı ile yürütülmüştür. Babaların ölçeğe vermiş olduğu cevaplar SPSS v.25.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Babaların verdiği cevaplar incelendiğinde uç değerlerin yer alması ve bazı cevapların analize uygun olmaması sebebiyle 20 babanın vermiş olduğu cevaplar toplam veri setinden çıkarılmıştır. Çalışmaya toplamda 307 babanın vermiş olduğu cevaplar ile devam edilmiştir.

Araştırmada kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kartopu örnekleme tekniğinde, araştırmaya uyan bireylerden biriyle görüşme sonucunda kişinin önerisiyle başka biriyle, diğer bireylerin önereceği başka kişilerle zincirleme şekilde

örneklem toplanır. Katılımcı sayısı arttıkça örneklem sayısı da artmaktadır (Koç Başaran, 2017).

3.4. Araştırmaya Dahil Edilme ve Dahil Edilmeme Kriterleri

3.4.1. Araştırmanın Dahil Edilme Kriterleri

Araştırma süresinde 0-24 ay arasında bebeği olan babalar araştırmaya dâhil edilmiştir.

3.4.2. Araştırmanın Dahil Edilmeme Kriterleri

Araştırma süresinde 0-24 ay arasında bebeği olmayan babalar araştırmaya dahil edilmeyecektir.

3.5. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Veriler literatür desteği ve uzman görüşü doğrultusunda hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve araştırmacı tarafından hazırlanan RIE (Resources for Infact Educuers-Bebek Eğitimciler için Kaynaklar) Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakım Duyarlılık Ölçeği ile toplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu ve RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği, Google Formlar üzerine yüklenmiştir. 0-24 ay arasında bebeği olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden babalara formlar, sosyal medya platformları olan Whatsapp veya Instagram üzerinden link gönderilerek ulaştırılmıştır. Katılımcılar formları doldurduktan sonra çevresinde bulunan 0-24 ay arasında bebeği olan babalara ulaştırmışlardır. Bu sayede zincirleme olarak örneklem büyüyerek veri toplama süreci devam etmiştir. Ayrıca alınan izinler doğrultusunda Çorlu Devlet Hastanesi Çocuk Gelişimi birimine başvuran 0-24 ay arasında bebeği olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden babalara formlar elden verilerek doldurmaları istenilmiştir.

3.5.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatür bilgisi doğrultusunda hazırlanan demografik bilgi formunda babanın yaşı, babanın mesleğine, babanın eğitim durumu, bebeğin yaşı/ayı,

babanın şimdiye kadar bir bebeğin bakımıyla ilgilenip ilgilenmediği, anne ve baba dışında bebek bakımıyla ilgilenen başka biri olup olmadığı, doğum öncesinde babanın bebek bakımı konusunda bir eğitim alıp almadığı, babanın bebek bakımı konusunda kitap okuyup okumadığı, babanın bebek bakımı konusunda video izleyip izlemediği gibi soruların olduğu 9 soruluk bir formdur. (Ek-2)

3.5.2. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği

Ölçeğin maddeleri oluşturulurken bebek bakımı konusunda alternatif bir yaklaşım olan RIE yaklaşımının ilkelerinden yararlanılmıştır. Başlangıçta 32 madde hazırlanmış ve maddeler için uzman görüşüne başvurulmuştur. Duyarlılık ve RIE yaklaşımı konusunda akademik çalışmalar yapan ve uzman olan kişilerden görüşler alınarak “RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği” hazırlanmıştır. 3 Dr. Öğretim Üyesi, 2 uzman olmak üzere toplam 5 uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanlar, 2’si duyarlı bakım konusunda çalışan çocuk gelişimi ve eğitimi alanında akademisyen, 1’i alternatif yaklaşımlar ve RIE yaklaşımı konusunda yüksek lisans tezi olan, 1’i de çocuk gelişimi ve eğitimi alanında akademisyen ve ölçek geliştirme konusunda deneyimli ve 1’i de ölçme değerlendirme alanında uzman olan kişilerdir. Ölçek maddeleri uzman görüşleriyle birlikte kapsam geçerliliğini tespit etmek amacıyla Lawshe (Lawshe, 1975; Yeşilyurt ve Çapraz, 2018) tekniğiyle değerlendirilmiştir. Sonuç olarak 2 madde çıkarılmış, bazı maddelere de maddenin daha anlaşılır olmasını sağlamaya yönelik örneklendirilmiştir ve 30 madde ile devam edilmiştir. Bebek bakımı ile ilgili “Hiçbir zaman, Bazen, Sık sık, Her zaman” şeklinde 4 seçenekli 30 soru oluşturulmuştur. (Ek-3)

3.5.3. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi

Oluşturulan 30 maddelik form 0-24 ay arasında bebeği olan 777 babaya uygulanmıştır. Faktör analizleri için veri setinden rastgele çekilen 450 babanın verisi kullanılmıştır. Uç değerlerin yer almasından dolayı 32 babanın verisi çıkartılarak 418 veri kullanılmıştır. Kılıç Çakmak ve diğ. (2014) hem Açımlayıcı (AFA) hem de Doğrulayıcı (DFA) Faktör analizleri için birbirinden farklı örneklemlerin analiz edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna ek olarak Doğan ve diğ. (2017) ise faktör

analizleri için kullanılacak örneklem grubunun iki farklı gruba ayrılarak faktör analizi için yeterli örneklem büyüklüğünün olmasının sorun olmayacağını ifade etmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışma sürecinde COVID-19 pandemisi, zamanlama ve finansal eksikliklerin olması nedeniyle 418 kişilik örneklem grubu faktör analizleri için rastgele 2 gruba bölünmüştür (AFA-n1= 205; DFA-n2=213).

Açımlayıcı Faktör Analizi

Faktör analizleri için 40'tan az maddenin olduğu durumlarda 200 kişilik örneklem grubunun yeterli olacağı yapılan çalışmalar içerisinde (Comrey, 1988). Buna ek olarak madde sayısının 5 ya da 10 katı örneklem sayısı da yeterli sayılmaktadır (Field, 2005). İlgili örneklem grubunun AFA'ya uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi katsayıları incelenmiştir. Tavşancıl (2002) KMO değerinin 0,50'nin altında olmasının kabul edilemez, 0,60 olmasını orta, 0,70 olmasını iyi, 0,80 olmasını çok iyi ve 0,90 üstünde olmasını da mükemmel olarak ifade etmiştir. İlgili çalışmanın 30 maddelik KMO ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3. 1. 30 maddelik KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı:		.89
	Ki-kare Değeri	2423.75
Bartlett Küresellik Testi	Serbestlik Derecesi	435
	P	.000

Elde edilen KMO ve Bartlett Katsayılarına göre ilgili örneklem faktörleşmeye “çok iyi” düzeyde uyum sağladığı elde edilmiştir (KMO=.89, $\chi^2=2423.75$, $p<0.01$). Bu doğrultuda taslak olarak hazırlanmış olan ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. Birbiriyle ilişkili maddelerin birlikte faktör oluşturabilmesi ve faktörlerin yorumlanabilmesinin kolaylaştırılması için dik döndürme yöntemlerinden biri olan Varimax tekniği seçilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

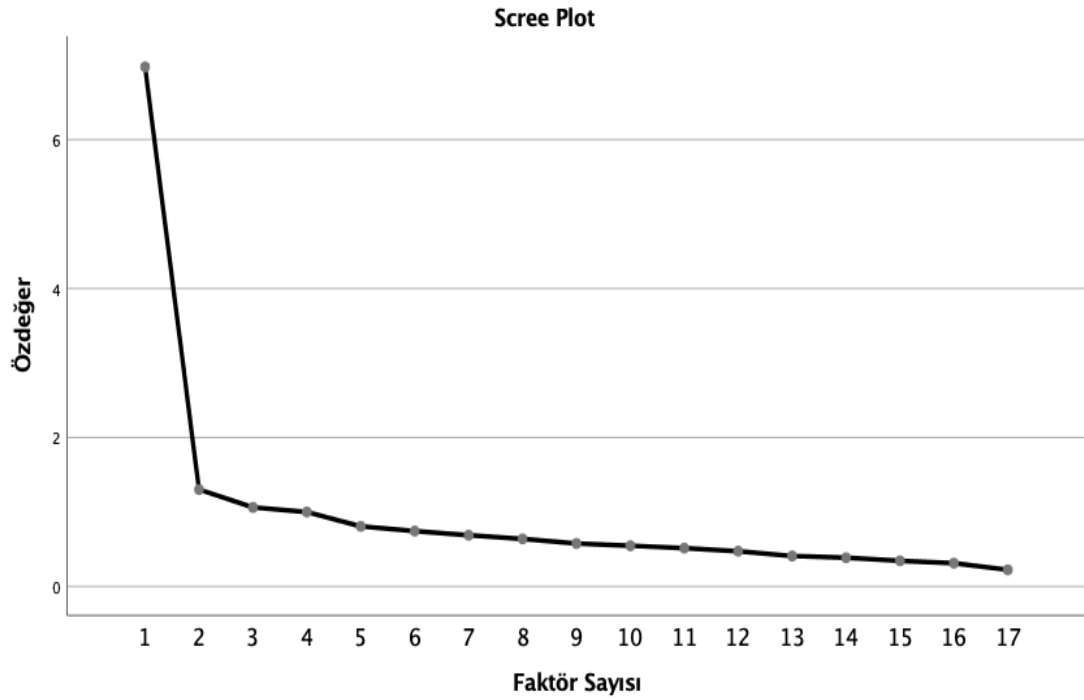
Taslak ölçeğe ait yapı geçerliliğinin incelenebilmesi için 30 maddeye AFA uygulanarak korelasyon matrisleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda binişik yapı gösteren, açıklanan toplam varyansı negatif yönde etkileyen ya da

madde öz değeri düşük olan 2, 3, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 20, 25 ve 29 numaralı maddeler toplam veri setinden atılarak kalan 17 madde ile faktör analizi tekrarlanmıştır. 17 maddelik taslak ölçeğin KMO ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3. 2. 17 maddelik taslak ölçeğin KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı:	.91	
Bartlett Küresellik Testi	Ki-kare Değeri	1424.75
	Serbestlik Derecesi	136
	P	.000

Elde edilen 17 maddelik taslak ölçek KMO ve Bartlett Katsayılarına göre ilgili örneklemin faktörleşmeye “mükemmel” düzeyde uyum sağladığı elde edilmiştir (KMO=.91, $\chi^2=1424.75$, $p<0.01$). Bu doğrultuda taslak olarak hazırlanmış olan ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda 17 maddeden oluşan ve öz değeri 1’den büyük üç faktörlü bir model elde edilmiştir. Ancak Kaiser-Guttman ilkesine göre faktör sayısında karara varabilmek için sadece faktör öz değerlerinin birden fazla olmasına ilaveten faktör yapısına kuramsal çerçevede isimlendirebilmenin de önemli bir ölçüt olarak ele alınması gerektiği ifade edilmektedir (Zwick ve Velicer, 1986). Elde edilen üç faktörlü yapının yüklenen öz değerleri; ilk faktör için 6.98, ikinci faktör için 1.30 ve üçüncü faktör için 1.06 şeklinde elde edilmiştir. İki ve üç numaralı faktörlerin hem toplam varyans üzerinde hem de öz değerleri arasındaki farkın yüksek olmasından ve Şekil 3.1’deki Scree Plot grafiği incelendiğinde tek faktör yapısı için keskin bir düşüşün olmasından dolayı taslak ölçek tek faktörlü olarak sınırlandırılarak faktör analizi tekrarlanmıştır.

Şekil 3. 1. 17 maddelik taslak ölçeğin faktör özdeğeri çizgi grafiği

17 maddelik taslak ölçeğe ait tek faktörlü yapı incelendiğinde %41.04 ve kendi içindeki maddelerle uyumlu olan bir yapı bulgulanmıştır. Kline (1994) açıklanan toplam varyansın %40 ve üstünde sonuç elde edilmesinin kabul görebileceğini ifade etmiştir. Tek faktörlü yapı ve faktöre yüklenen maddelerin yeni madde isimleri, madde yükleri ve açıklanan toplam varyans Tablo 3.3'te sunulmuştur.

Tablo 3. 3. Ölçeğe ilişkin yeni madde isimleri, madde yükleri ve açıklanan varyans değerleri

Maddeler (Eski İsim- Yeni İsim)	Maddeler (Eski isimde)	Faktör 1
M1-M1	M5	.74
M4-M2	M23	.73
M5-M3	M27	.71
M6-M4	M18	.69
M11-M5	M6	.67
M13-M6	M4	.66
M14-M7	M21	.65
M18-M8	M26	.65
M19-M9	M14	.64
M21-M10	M13	.63
M22-M11	M1	.62
M23-M12	M28	.61
M24-M13	M24	.60

M26-M14	M11	.59
M27-M15	M30	.56
M28-M16	M22	.56
M30-M17	M19	.53
	Öz değer	6.98
	Açıklanan Toplam Varyans (%)	41.04

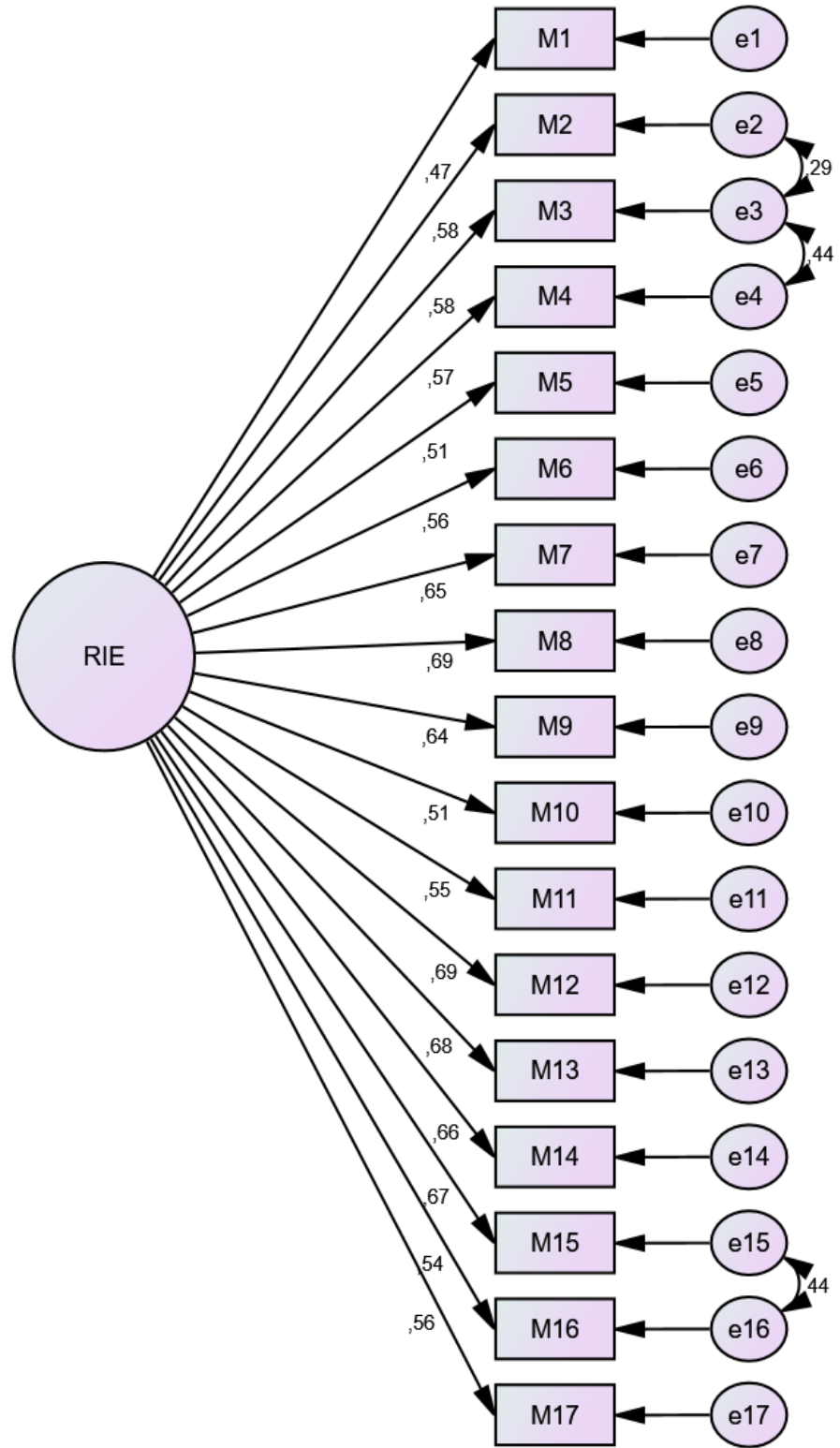
Faktör analizinde madde faktör yüklerinin 0.45 veya daha fazla olması iyi bir ölçüt olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2007; Kline, 2015). Elde edilen ölçeğin madde faktör yükleri .53 ile .74 arasında olduğu elde edilmiştir. Ayrıca ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa değeri .91 olarak oldukça güvenilir olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen ölçeğe “RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği” olarak isimlendirme yapılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

AFA sonrasında tek faktörlü elde edilen ölçeğe ilişkin yapı geçerliliği ve uyum indisleri kontrol edilmesi amacıyla AMOS 23 istatistiksel analiz programı ile DFA yapılmıştır. Kline (2015) faktör analizlerinde uyum indislerinde Ki-kare (χ^2), serbestlik derecesi (sd) ve p değerinin, RMSEA, SRMR ve CFI değerlerinin raporlanmasının yeterli olduğunu ifade etmektedir. Uygulanan DFA sonrasında maddeler arası modifikasyon yapılmadan önce elde edilen uyum indisleri: [$\chi^2/sd=3.01$ ($p=.000$); $RMSEA=0.10$; $SRMR= 0.07$; $CFI= 0.83$] şeklinde bulgulanmıştır. İlgili modifikasyon önerileri incelendiğinde M2 ve M3; M3 ve M4; M15 ve M16 arasında 3 modifikasyon önerisi olduğu görülmüştür. İlgili maddeler kuramsal olarak değerlendirildiğinde maddelerin birbiri ile ilişkili olabileceği sonucuna ulaşılarak modifikasyon önerileri uygulanmıştır. Modifikasyon önerileri doğrultusunda elde edilen model Şekil 3.2’de sunularak Tablo 3.4’te de ölçeğe ait uyum indisleri ve uyum indislerinin referans aralıkları sunulmuştur.

Tablo 3. 4. Uyum indisleri ve indislerin referans aralıkları

Uyum İndisleri	İyi	Kabul Edilebilir	Elde Edilen	Uyum Sonucu
CMIN/SD	$0 \leq \chi^2/sd < 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	2.08	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	$0 < RMSEA < .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .10$.07	Kabul edilebilir uyum
SRMR	$0 \leq SRMR < .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$.06	Kabul edilebilir uyum
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$.91	Kabul edilebilir uyum

Şekil 3. 2. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği DFA Path Diyagramı

Ölçeğin Güvenirlilik Analizleri

RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği için iç tutarlılık katsayıları Split Half ve Cronbach Alfa analizleri aracılığıyla Tablo 3.5’de incelenmiştir.

Tablo 3. 5. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği güvenirlilik analizi sonuçları

Faktör	Madde Sayısı	Split Half Katsayıları (α)	Cronbach Alfa Katsayısı (α)	Güvenirlilik Seviyesi
Faktör 1	17	.83; .83	.90	Yüksek Derecede Güvenilir

Ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa Katsayıları incelendiğinde Split Half için .83 ve .83 ile yüksek derecede, Cronbach Alfa için .90 ile yüksek derecede güvenilir olarak bulgulanmıştır. Karagöz (2019) Cronbach Alfa değeri için .80 ve üzerinde olmasını iç tutarlılığın yüksek derecede güvenilir olduğunu ifade etmiştir.

3.6. Araştırma Soruları

Babaların bebek bakımı konusunda duyarlılıkları:

- Babanın yaşına,
- Babanın mesleğine,
- Babanın eğitim durumuna,
- Bebeğin yaşına,
- Babanın şimdiye kadar bir bebeğin bakımıyla ilgilenip ilgilenmediğine,
- Anne ve baba dışında bebek bakımıyla ilgilenen başka biri olup olmadığına,
- Doğum öncesinde babanın bebek bakımı konusunda bir eğitim alıp almadığına,
- Babanın bebek bakımı konusunda kitap okuyup okumadığına,
- Babanın bebek bakımı konusunda video izleyip izlemediğine göre farklılık göstermekte midir?

3.7. Verilerin Analizi

Babalardan araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve

güvenirlilik çalışmaları yapılmış ve tek faktörlü 17 maddelik 4'lü likert tipinde bir yapı elde edilmiştir. Ölçek geliştirme aşamasında ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu bulgulanmıştır. Yeniden veri toplanan uygulama grubu güvenirlikleri incelendiğinde Cronbach Alfa katsayısı .88 olarak elde edilmiştir.

Verilere analizler uygulanmadan önce normallik dağılımları ve merkezi eğilim ölçüleri incelenmiştir. Normallik dağılımının kontrolü için örneklem sayısı 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat normallik dağılımı kontrolü için tek bir yöntemin kullanılarak karar verilmesi sakıncalı olabileceği için Q-Q Plot ve Histogram grafikleri de incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğe ilişkin merkezi eğilim ölçütleri Tablo 3.6'da incelenmiştir.

Tablo 3. 6. RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinin merkezi eğilim ölçütleri

Dğşk. N	Min.	Maks.	Mod	Medyan	\bar{X}	S.s.	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık/Sh	Basıklık/Sh
RIE 307	36	68	55	58	56.76	7.86	.00	-4.46	-1.42

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin kendi standart hatalarına bölümü sonucunda verilerin $\pm 1,96$ değer aralığında yer almadığı için normal dağılım göstermediği (George ve Mallery, 2010; Mishra vd., 2019; Tabachnick ve Fidell, 2013) bulgulanmıştır. Verilerin çarpıklığı daha yüksek bir seviyede olduğu görülmektedir. İncelenen Histogram grafiğinde de verilerin sağa çarpık bir yapıda olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ölçekten elde edilen puanlar ortalamalar arası non-parametrik testlerden iki bağımsız değişkenli analizlerde Mann Whitney U, ikiden fazla bağımsız değişkenli analizlerde ise Kruskal Wallis testleri kullanılarak ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sosyal platformlar aracılığıyla 0-24 ay arasında bebeği olan babalara ulaşılmış ve 307 baba ile sınırlı kalmıştır. Veriler dijital formlar üzerinden toplandığı için sadece akıllı telefon ya da bilgisayar kullanmayı bilen babalar çalışmaya katılabilmektedir. Ayrıca araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır dolayısıyla veriler evrene genellenemezdir. Araştırma bulguları Kişisel Bilgi Formu ve RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği'nin ölçtüğü verilerle sınırlıdır.

3.9. Araştırmanın Sayılıtları

Babaların Kişisel Bilgi Formu'na ve RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği'ne verdikleri yanıtların samimi ve içtenlikle verildiği varsayılmaktadır.

3.10. Araştırmanın Etik Yönü ve Resmi İzinler

Araştırmanın yürütülebilmesi için Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü tarafından E-69456409-199-7264 sayılı etik kurul onayı alınarak gerçekleştirilmiştir. Formlar gönüllü olan babalara dijital ortamda doldurtulmuştur fakat Çorlu Devlet Hastanesi Çocuk Gelişim Polikliniğine başvuran gönüllü babalara elden formlar doldurtulabilmesi için Tekirdağ İl Sağlık Müdürlüğünden E-12641312-044 sayılı izni alınmıştır.

Gönüllü onam formunda araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu, çalışmaya katılmama ya da katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahip oldukları, alınan bilgileri bilimsel araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacağı, araştırmada baba veya bebekleri için istenmeyen bir etki ya da risk taşımadığı, sorulan sorular genel olarak kişisel rahatsızlık verecek unsurlar taşımadığı konusunda bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir maddi sorumluluk altına girilmeyeceği olup tarafınıza da bir ödeme yapılmayacağı konusunda araştırmacılara bilgi verilmiştir. Araştırmacılar onay vermeden önce sorabilecekleri ya da araştırma sonuçları hakkında verilen e-

posta üzerinden bilgi alabilecekleri konusunda gönüllü onam formu ile bilgi verilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde babaların RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların analizlerine yer verilmiştir. Tablo 4.1’de babaların kendilerine ve eşlerine ait bazı demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 4. 1. Babaların kendilerine ilişkin bazı demografik bilgileri

Değişken	Katılımcı	F	%
Babanın Yaşı	30 yaş ve altı	87	28.4
	31-40 yaş	199	64.8
	41 yaş ve üzeri	21	6.8
Babanın Eğitim Durumu	Lise	73	23.8
	Önlisans	47	15.3
	Lisans	152	49.5
	Lisansüstü	35	11.4
Babanın Mesleği	Eğitimci	55	17.9
	İşçi	49	16.0
	Kamu Personeli	79	25.7
	Serbest Meslek	124	40.4
Daha Önceden Bebek Bakımı ile İlgilenme	İlgilendim	222	72.3
	İlgilenmedim	85	27.7
Bebek Bakımı ile İlgili Eğitim Alma	Evet	53	17.3
	Hayır	254	82.7
Bebek Bakımı Hakkında Kitap Okuma	Evet	156	50.8
	Hayır	151	49.2
Bebek Bakımı ile İlgili Videolar İzleme	Evet	195	63.5
	Hayır	112	36.5
	Toplam	307	100.0

Babaların kendileri ile ilişkili olan bazı demografik bilgileri incelendiğinde babaların %64.8’i 31-40 yaş arasındadır. Babaların %49.5’i Lisans mezunudur ve %40’ı serbest meslek ile uğraşmaktadır. Babaların daha önceden bebek bakımı ile ilgilenip ilgilenmedikleri incelendiğinde babaların %72.3’ü ilgilendiğini belirtmiştir. Bebek bakımı ile ilgili eğitim almayanlar ise %17.3’lük bir oran göstermektedir. Babaların %50’sinden fazlası hem bebek bakımı hakkında kitap okumuştur hem de bebek bakımı ile ilgili videolar izlemiştir.

Çalışmaya katılan babaların bebeklerine yönelik bazı demografik bilgiler Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4. 2. Babaların bebeklerine ilişkin bazı demografik bilgileri

Değişken	Katılımcı	F	%
Bebeğin Yaşı	0-6 Ay	85	27.7
	7-12 Ay	63	20.5
	13-18 Ay	55	17.9
	19-24 Ay	104	33.9
Bebeğe Bakım Veren Başkası	Anneanne-Babaanne	128	41.7
	Bakıcı	26	8.5
	Yok	153	49.8
Toplam		307	100.0

Babaların bebeklerine ait bazı demografik bilgiler incelendiğinde babaların %33,9'unun bebeğinin 19-24 ay arasında olduğu görülmektedir. Babaların bebeklerine %49,8 oranında anne ve baba dışında bakım veren birinin olmadığı, %41,7 oranında anneanne ya da babaannenin bakım verdiği görülmüştür.

Tablo 4.3'de babaların yaşlarına göre RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı için yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. 3. Babaların yaş değişkenine göre duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları

Değişken	Yaş	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
RIE-Duyarlılık	30 yaş ve altı	87	156.58	2	.20	.90
	31-40 yaş	199	152.36			
	41 yaş ve üzeri	21	158.81			

p<0.05

Babaların yaşlarına göre ölçekten alınan puanların ortalamalar arasındaki farklılıkları Tablo 4.3'te incelenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis testine göre babaların yaşları ile bebeklerine karşı olan duyarlılıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki oluşturmadığı söylenebilir (p>0.05).

Tablo 4.4'de babaların eğitim durumlarına göre RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı için yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. 4. Babaların eğitim düzeylerine göre duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları

Değişken	Eğitim Durumu	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
RIE-Duyarlılık	Lise	73	134.73	3	6.86	.08
	Önlisans	47	164.30			
	Lisans	152	163.55			
	Lisansüstü	35	138.90			

p<0.05

Babaların eğitim durumlarına göre ölçekten alınan puanların ortalamalar arasındaki farklılıkları Tablo 4.4'te incelenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis testine göre babaların eğitim durumları bebeklerine karşı olan duyarlılıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki oluşturmadığı söylenebilir (p>0.05).

Tablo 4.5'te babaların mesleki durumlarına göre RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı için yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. 5. Babaların mesleki durumlarına göre duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları

Değişken	Meslek Durumu	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	P
RIE-Duyarlılık	Eğitimci	55	172.49	3	4.61	.20
	İşçi	49	156.09			
	Kamu Personeli	79	157.75			
	Serbest Meslek	124	142.58			

p<0.05

Babaların mesleki durumlarına göre ölçekten alınan puanların ortalamalar arasındaki farklılıkları Tablo 4.5'te incelenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis testine göre babaların meslek durumları bebeklerine karşı olan duyarlılıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki oluşturmadığı söylenebilir (p>0.05).

Tablo 4.6.'da babaların bebek bakımları ile ilgili bazı değişkenlere göre babaların RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı için yapılan Mann Whitney U sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.6. Babaların bebek bakımları hakkında bazı değişkenlere göre babaların duyarlılıklarına ilişkin yapılan Mann Whitney-U Testi

Değişken (RIE-Duyarlılık)	Bebek Bakımı	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Daha Önceden Bebek Bakımı ile İlgilenme	İlgilendim	222	164.52	36524.50	7098.50	.001*
	İlgilenmedim	85	126.51	10753.50		
Bebek Bakımı ile İlgili Doğum Öncesi Eğitim Alma	Evet	53	182.65	9680.50	5212.50	.01*
	Hayır	254	148.02	37597.50		
Bebek Bakımı Hakkında Kitap Okuma	Evet	156	178.50	27846.50	7955.50	.00*
	Hayır	151	128.69	19431.50		
Bebek Bakımı Hakkında Videolar İzleme	Evet	195	169.93	33135.50	7814.50	.00*
	Hayır	112	126.27	14142.50		

*p<.05

Babaların daha önceden bebek bakımı ile ilgilenme durumlarına göre babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farklılıkları Tablo 4.6'da incelenmiştir. Daha önceden bebek bakımı ile ilgilenen babaların (Sıra Ort.=164.52; U=7098.500; p<0.05) daha önceden bebek bakımı ile ilgilenmeyen babalara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede bebeklerine karşı daha duyarlı davrandıkları söylenebilir. Buna göre daha önceden bebek bakımı ile ilgilenme durumları babaların bebeklerine karşı duyarlılıklarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Babaların daha önceden bebek bakımı ile ilgili doğum öncesi eğitim alma durumlarına göre babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farklılıkları Tablo 4.6'da incelenmiştir. Daha önceden bebek bakımı ile ilgili eğitim alan babaların (Sıra Ort.=182.65; U=5212.50; p<0.05) daha önceden bebek bakımı ile ilgili eğitim almayan babalara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede bebeklerine karşı daha duyarlı davrandıkları söylenebilir. Buna göre daha önceden bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumları babaların bebeklerine karşı duyarlılıklarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Babaların daha önceden bebek bakımı ile ilgili kitap okuma durumlarına göre babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farklılıkları Tablo 4.6'da incelenmiştir. Daha önceden bebek bakımı ile ilgili kitap okuyan babaların (Sıra Ort.=178.50; U=7955.50; $p<0.05$) daha önceden bebek bakımı ile ilgili kitap okumayan babalara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede bebeklerine karşı daha duyarlı davrandıkları söylenebilir. Buna göre daha önceden bebek bakımı ile ilgili kitap okuma durumları babaların bebeklerine karşı duyarlılıklarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Babaların daha önceden bebek bakımı ile ilgili video izleme durumlarına göre babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farklılıkları Tablo 4.6'da incelenmiştir. Daha önceden bebek bakımı ile ilgili video izleyen babaların (Sıra Ort.=169.93; U=7814.50; $p<0.05$) daha önceden bebek bakımı ile ilgili video izlemeyen babalara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede bebeklerine karşı daha duyarlı davrandıkları söylenebilir. Buna göre daha önceden bebek bakımı ile ilgili video izleme durumları babaların bebeklerine karşı duyarlılıklarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.7'de babaların sahip olduğu bebeklerin yaşlarına göre RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı için yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. 7. Bebeklerin yaşlarına göre babaların duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları

Değişken	Bebeğin Aylığı	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	P
RIE-Duyarlılık	0-6 Ay	85	148.93	3	.64	.89
	7-12 Ay	63	158.62			
	13-18 Ay	55	158.89			
	19-24 Ay	104	152.76			

$p<0.05$

Bebeklerin yaşlarına göre babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamalar arasındaki farklılıkları Tablo 4.7’de incelenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis testine göre bebeklerin yaşı ile babaların bebeklerine karşı olan duyarlılıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

Tablo 4.8’de babaların sahip olduğu bebeklere bakım veren başkasının olması durumlarına göre babaların RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı için yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. 8. Bebeğe başkasının bakım verme durumlarına göre babaların duyarlılıklarının Kruskal Wallis Testi sonuçları

Değişken	Bakım Veren Başkası	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	P
RIE-Duyarlılık	Anneanne-Babaanne	128	165.19			
	Bakıcı	26	154.52	2	3.78	.15
	Yok	153	144.55			

$p<0.05$

Bebeklere başkasının bakım verme durumlarına göre babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamalar arasındaki farklılıkları Tablo 4.8’de incelenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis testine göre bebeklere başkasının bakım vermesi ile babaların bebeklerine karşı olan duyarlılıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

5. TARTIŞMA

Yapılan araştırmanın amacı doğrultusunda babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıkları babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, babaların daha önce bebek bakımı ile ilgilenme durumları, babaların bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumları, babanın bebek hakkında kitap okuma durumu ve bebek bakımı ile ilgili video izleme durumları, bebeğin ayı/yaşı, bebeğe bakım veren başkasının olma durumu açısından incelenmiştir. Mevcut araştırmada istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenler: babaların daha önce bebek bakımı ile ilgilenme durumları, babaların bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumları, babanın bebek hakkında kitap okuma durumu ve bebek bakımı ile ilgili video izleme durumlarıdır. İstatistiksel açıdan anlamlı bulunmayan değişkenler: babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, bebeğin ayı/yaşı, bebeğe bakım veren başkasının olma, annenin bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumudur.

Babanın yaşının, bebek bakımı konusundaki duyarlılığını etkileyip etkilemediğine bakıldığında anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna varılmıştır. Marsiglio (1991) da babanın yaşı ile okul öncesi dönem çocuklarıyla ilgilenmeleri arasında bir bağlantı bulamamıştır. Literatürde yer alan diğer baba katılımı ile ilgili çalışmalara bakıldığında babanın yaşı ile bebek bakımına katılım arasında ilişki bulunmaması sonucu eski ve yeni yapılan bazı çalışmalar ile benzerlik göstermektedir (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992; Kuruçırak, 2010; Bal, 2014; İzci ve Jones, 2018; Deleş ve Kaytez, 2020). Baba yaşı ile pozitif ilişki bulunan çalışmalara bakıldığında: babaların okul öncesi dönem çocuklarıyla ilişkisine inceleyen bir çalışmada babaların yaşının çocuklarıyla ilişkisini etkilediği sonucuna varmışlardır (Uzun ve Baran, 2019). Baba yaşı ile katılımı arasında negatif ilişki bulunan çalışmalarda (Seçer vd., 2007; Ünlü, 2010) babanın yaşı arttıkça katılım düzeylerinin azaldığı sonucuna varılmıştır. Başka bir çalışmada da yaşlı babaların genç babalara göre bebek bakımına daha fazla katıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Castillo vd., 2011). Cook vd. (2005)'nin çalışmasında banyo yaptırma, kıyafet giydirme, besleme gibi katılımlarında baba yaşının büyük olması güçlü bir yordayıcı olarak görülmüş fakat

aynı çalışmada babaların yaşıyla bebeklerin duygusal ilişkilerine (oyun oynama ve kitap okuma gibi) katılımında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Babaların eğitim durumlarının bebeklerine karşı olan duyarlılıkları arasında anlamlı bir ilişki oluşturmadığı bulunmuştur. Sımsıkı (2011)'nin yaptığı çalışmada baba katılımının ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelediği çalışmasında babanın eğitim düzeyinin temel bakım boyutunda etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. İlk kez babalık deneyimi yaşayan babaların bebek bakımına katılmaya ilişkin görüşlerini inceleyen bir çalışmada da babaların eğitim durumunun bebek bakımı konusunda kendini yeterli hissetme düzeylerini etkilemediği bulunmuştur (Bal, 2014). İzci ve Jones (2018)'un Türk babaların okul öncesi çağında olan çocuklarının bakımlarına katılımını inceleyen çalışmasında da babaların eğitim düzeyinin çocuk bakımına katılımı etkilemediğini bulmuşlardır. Mevcut çalışma bu sonuçları destekler niteliktedir. Bu sonuçlardan farklı olan literatürdeki diğer çalışmalara bakıldığında Kuruçırak (2010)'ın babaların bebek katılımına katılımı konusunda yaptığı çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan babaların bebek bakımına daha fazla katıldığı bulunmuştur. Yapılan diğer çalışmalarda da babaların eğitim düzeyi arttıkça bebek ve çocuk bakımına katılımlarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Coverman ve Sheley, 1986; Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992; Seçer vd., 2007; Gracia, 2014).

Yapılan çalışmada babaların mesleki durumunun bebek katılımına karşı duyarlılıklarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır. Barnett ve Baruch (1987)'un Kafkas ailelerle yaptıkları çalışmasında da benzer şekilde babaların mesleki durumunun katılımı etkilemediği bulgusuna ulaşmışlardır. Literatürdeki diğer çalışmalara bakıldığında memur olan babaların çocuk bakımı faaliyetlerine daha fazla katıldığı sonucuna ulaşmışlardır (Coverman ve Sheley, 1986; Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992; Sevil ve Özkan, 2007; Kuruçırak, 2010; İzci ve Jones, 2018).

Babaların daha önce bebek bakımıyla ilgilenip ilgilenmeme durumların bebek bakımı konusunda duyarlılıklarını istatistiksel açıdan etkilediği sonucuna varılmıştır. Daha önce bebek bakımı ile ilgilenen babaların bebek bakımı konusunda daha fazla duyarlı oldukları görülmüştür. Literatüre bakıldığında bu konuda araştırma sonuçları elde

edilememiştir. Babaların daha önce bebek bakımı ile ilgilenme durumları sadece kendi çocukları açısından değil amca veya dayı olma, meslek durumlarına göre değerlendirilebilir.

Mevcut araştırmada babaların bebek bakımı konusunda eğitim alma durumlarının bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bebek bakımı konusunda eğitimlere katılan babaların bebek bakımında daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye ve Dünya’da bebek bakımı konusunda doğum öncesi ve sonrası babaların eğitimlere genelde katılmadıkları görülmüştür (Sahip ve Molzan, 2007). Demir Öztürk ve Belgin Aksoy (2020)’in yaptıkları oyun temelli baba- bebek etkileşim programının babaların bebekleriyle etkileşimsel davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmış ve babaların bebek bakımı ve gelişimi konusunda eğitilmeleri bebeklerin sağlıklı gelişimleri açısından faydalı olacağını söylemişlerdir. Dicle (2018), okulöncesi eğitime devam eden çocuğu olan babalara verdiği “Baba Destek Eğitim Programı” sonucunda babaların daha fazla katılım gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Sürücüler (2019)’in 6-12 aylık bebeği olan babalara verdikleri eğitim sonucunda bağlanmaya etkisine bakmıştır ve sonucunda bağlanma düzeyini olumlu şekilde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Özgündüz (2015)’in 3-5 yaş arasında çocuğu olan babalara uyguladığı baba katılım programının babaların katılımını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Pfannenstiel ve Honig (1991)’in ilk kez baba olan düşük gelirli babalar için bir müdahale programı hazırlanmış ve uygulanmış. Bu müdahale programı sonucunda babaların bebeklerini besleme anlarında daha duyarlı oldukları görülmüştür. İlk kez bebeği olan 32 babayla yapılan başka bir çalışmada ise baba-bebek ilişkisi üzerinde durulan bir eğitim verilmiştir ve eğitim alan babaların bebekleri babalarına daha fazla göz teması, gülümseme, ses çıkarma, uzanma gibi sosyal tepkiler göstermiştir (Scholz ve Samuels, 1992) Mevcut çalışma sonuçları da literatürü destekler niteliktedir.

Daha önce bebek bakımı ile ilgili kitap okuyan ve video izleyen babaların bebek bakımı konusunda daha fazla duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Deleş ve Kaytez (2020)’in çalışmalarında babalıkla ilgili bilgi alan babaların daha fazla katılım gösterdiği fakat bilgi alınan kaynaklara göre baba katılım düzeylerine bakıldığında bir farklılık görülmediği gözlemlenmiştir. Telli ve Özkan (2016)’in babalık rolü algısı ve etkileyen faktörleri incelediği araştırmasında da bilgi alınan

kaynakların istatistiksel açıdan etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Telli ve Özkan (2016) önemli olan bilginin hangi yolla alındığı değil bilgiyi alabilmenin önemli olduğunu belirtmektedir. Mevcut çalışmada bebek bakımı konusunda video izleyen ve kitap okuyan babaların öğrendikleri bilgileri bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarını olumlu şekilde etkilediği görülmektedir.

Bebeklerin yaşının babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarını istatistiksel açıdan etkilemediği bulunmuştur. İzci ve Jones (2018), Kulakaç (2010), Ünlü (2010) gibi çalışmalar cinsiyetin baba katılımını anlamlı olarak etkilemediğini belirtmektedirler. Baba bebek bağlanması ile ilgili yapılan çalışmalarda da bebek yaşının baba-bebek bağlanmasını etkilemediği görülmektedir (Sürücüler, 2019; Uçakçı Asalıoğlu, 2017). Mevcut araştırma bu bulguları destekler niteliktedir. Fakat literatürdeki bazı araştırmalar ise çocuğun yaşının küçük olmasının baba katılımını arttırdığını desteklemektedir (Ishii- Kuntz vd., 2004; Gracia, 2014). Planalp ve Braungart-Rieker (2016), çocuk büyüdükçe babaların katılımının arttığını bildirmişlerdir.

Bebeklere başkasının bakım verme durumunun babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılığını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında bebeğe aile dışından başkalarının destek olması durumunda baba katılımının etkilendiğini belirtmişlerdir (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992; Kalil vd., 2005; Lee ve Hofferth, 2017). Bekar babalarla yapılan çalışmalarda büyükanneden gelen desteğin zaman içinde baba katılımının azalmasına yol açtığı bulgusuna ulaşmışlardır (Kalil vd., 2005; Lee ve Hofferth, 2017). Tam tersi sonuç çıkan başka bir araştırmada ise çocuklara aile dışından birinin destek vermesi durumunda babaların sosyalleşme ve bakım verme faaliyetlerine daha fazla katıldıkları görülmüştür (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992). Çıldır vd. (2014)'nin babaların bebek bakımına katılımını değerlendirdiği çalışmada ise babaların %8,6'sının bebek bakımına katılmak istediği fakat aile büyüklerininin fırsat vermediğini bildirmişlerdir. Bu değişkende mevcut çalışma ile literatür karşılaştırıldığında farklı sonuçlar çıktığı görülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma 0-24 ay arasında bebeği olan babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Ayrıca veri toplama araçlarından biri olan “RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği” geliştirilmiştir. Araştırmada kartopu örnekleme tekniği kullanılarak sosyal platformlar aracılığıyla babalara ulaşılmış, dijital form kullanılarak veriler toplanmıştır.

Araştırmanın sonucunda babaların bebek bakımı konusunda duyarlılıkları değişkenler açısından incelendiğinde; babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, bebeğin ayı, bebeğe bakım veren başkasının olma durumu değişkenleri istatistiksel açıdan babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarını etkileyen değişkenler ise; babaların daha önce bebek bakımı ile ilgilenme durumları, babaların doğum öncesi bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumları, annenin doğum öncesi bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumu, babanın bebek hakkında kitap okuma durumu ve bebek bakımı ile ilgili video izleme durumlarıdır. Tüm bu sonuçlar ve babaların katılımının bebeğin birçok gelişim alanına faydası göz önünde bulundurulduğunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Hastanelerde, aile sağlığı merkezlerinde, üniversitelerde vb. yerlerde babalara doğum öncesinde bebek bakımı, duyarlı bakım, çocuk gelişimi vb. konularda eğitimler verilmesi,
- Gebe okullarında annelerle birlikte babaların da katılım göstermesi için sağlık politikalarının oluşturulması veya projelerin yapılması,
- Gebe okullarındaki eğitim planlarına duyarlı bakım, babaların çocuk gelişimindeki yeri vb. konularda planlar eklenmesi,
- Bebek bakımı konusunda eğitici kitaplar, broşürler hazırlanarak babalara ve annelere dağıtılması ve görebilecekleri yerlere afişler asılması,

- Bebek bakımı konusunda eğitici reklam filmleri, videolar, belgeseller hazırlanarak sosyal platformlarda yayınlanması,
- Babaların bebek bakımına katılımlarını desteklemek, bilinç uyandırmak amacıyla sosyal sorumluluk projeleri hazırlanması önerilmektedir.

Gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik öneriler:

- Mevcut araştırmadaki değişkenler babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, babaların daha önce bebek bakımı ile ilgilenme durumları, babaların bebek bakımı ile ilgili eğitim alma durumları, babanın bebek hakkında kitap okuma durumu ve bebek bakımı ile ilgili video izleme durumları, bebeğin ayı/yaşı, bebeğe bakım veren başkasının olma durumu olarak belirlenmiştir. Babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılığını etkileyebilecek başka değişkenlere göre araştırmalar planlanabilir.
- Araştırma sadece babalara yönelik yapılmış olup, bebek bakımı konusunda anne ve babaların birlikte değerlendirildiği araştırmalar yapılabilir.
- Babaların bebeklik dönemindeki duyarlılıklarının incelenmiştir. Babaların, bebeklerinin ileriki yaşlarındaki duyarlılıklarıyla karşılaştırıldığı çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Ahmeduzzaman, M. & Roopnarine, J. L. (1992). Sociodemographic factors, functioning style, social support, and fathers' involvement with preschoolers in African-American families. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 699-707.
- Ainsworth, M.S. (1974). The Development of Infant-Mother Attachment. A Final Report of the Office of Child Development. Office of Child Development. 109.
- Ainsworth, M.S., Blehar, M.C., Waters, E., & Wall, S.N. (2015). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation (1st ed.)*. Psychology Press.
- Akçınar, B. (2017). Türkiye'de ilgili babalık ve belirleyicileri: Ana rapor. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı. http://ilkisbabalik.acev.org/wp-content/uploads/2017/06/ilgilibabalikyoneticiozeti.08.06.17.web_.pdf adresinden erişilmiştir.
- Aksekili, E. (2017). *60 Ay ve Üzeri Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Bağlanma Stillerinin, Ahlaki Ve Sosyal Kural Algısı Ve Sosyal Davranışları İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 461545).
- Alanter, Z., & Maner, F. (2008). Bağlanma kuramı açısından yeme bozuklukları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(2), 97 - 104.
- Aldous, J., Mulligan, GM., & Bjarnason, T. (1998). Fathering over time: what makes the difference? *Journal of Marriage and the Family*, 60: 809-820.
- Allen, S., & Daly, K. (2007). The effects of father involvement: An updated research summary of the evidence inventory. Guelph, Ontario: Centre for Families, Work & Well-Being, University of Guelph.
- Ataman, A. (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık: Ankara.
- Avcı, N., Kunt, M., Somer Ölmez B., Pekince, P., & Kaynak, S. (2018). Güvenli Bebekler Güvenli Yarınlar Projesi: Eğitim Programı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Uluslararası IV. Çocuk Gelişimi Kongresi.
- Bal, S. (2014). *İlk Kez Babalık Deneyimi Yaşayan Erkeklerin Bebek Bakımına Katılmaya İlişkin Görüşleri ve Bakıma Katılma Durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 383185).
- Bal, S. & Koç, G. (2020). Babaların Bebek Bakımına Katılımının Sağlanmasında Hemşirenin Rolü. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 90-96.
- Barnett, R.C., & Baruch, G.K. (1987). Determinants of fathers' participation in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 29-40.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bekman, S. (2000). Anne- Çocuk Eğitim Programının Değerlendirilmesi. Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Biber, K. (2016). Perceptions of father involvement among Turkish fathers with pre-school children. *Journal of Education and Training Studies*, 4(6), 115-126.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Bedir Erişti, S.S. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 3-17). Ed: Kurt, A. A. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayını.
- Belasko, M., Herran, E., & Anguera, M. T. (2019). Dressing Toddlers at the Emmi Pikler Nursery School in Budapest: Caregiver Instrumental Behavioral Pattern. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(6):1-16.

- Benoit, D. (2004). Infant-parent attachment: Definition, types, antecedents, measurement and outcome. *Paediatrics & Child Health*, 9(8), 541-545.
- Benware, J. (2013). Predictors of father- child and mother child attachment in two parent families. *Graduate Studies, TahState University*, Utah: Page: 23-25.
- Bishop, J.L., Norona, J.C., Roberson, P.N. E., Welsh, D.P., & McCurry, S.K. (2018). Adult Attachment, Role Balance and Depressive Symptoms in Emerging Adulthood. *Journal of Adult Development*, Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature.
- Black, M. M., & Aboud, F. E. (2015). Responsive Feeding Is Embedded in a Theoretical Framework of Responsive Parenting. *The Journal Nutrition*, 141, 490-494.
- Bloom, K.C. (1997). Perceived Relationship with the Father of the Baby and Maternal Attachment in Adolescents, *JOGNN*, 27(4), 420-430.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and Loss: Retrospect and Prospect. *Amer. J. Orthopsychiat*, 52(4), 664–678.
- Boyce, W. T., Essex, M. J., Alkon, A., Goldsmith, H. H., Kraemer, H. C., Kupfer, D. J. (2006). Early father involvement moderates biobehavioral susceptibility to mental health problems in middle childhood. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 45, 1510-1520.
- Braungart-Rieker, J. M., Garwood, M. M., Powers, B. P., & Wang, X. (2001). Parental sensitivity, infant affect, and affect regulation: Predictors of later attachment. *Child Development*, 72, 252–270.
- Bretherton, I., (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth, *Developmental Psychology*, 28: 759-775.
- Brown, G. L., Mangelsdorf, S. C., & Neff, C. (2012). Father Involvement, Paternal Sensivity and Father- Child Attachment Security in the First 3 Years. *Journal of Family Psychology*.
- Brown, G. L., McBride, B. A., Shin, N., & Bost, K.K. (2007). Parent Predictors of Father- Child Attachment Security: Interactive Effects of Father Involvement and Fathering Quality. *Fathering*, 5 (3), 197-219.
- Cabrera, N.J., Tamis-LeMonda, C.S., Bradley, R.H., Hofferth, S., & Lamb, M. (2001). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127–136.
- Caldera, Y.M. (2004). Paternal involvement and infant-father attachment: A Q-set study. *Fathering*, 2(2), 191–210.
- Castillo, J., Welch, G., & Sarver, C. (2011). Fathering: The Relationship Between Fathers' Residence, Fathers' Sociodemographic Characteristics, And Father Involvement. *Maternal and Child Health Journal*, 15(8), 1342-1349.
- Christie, T. (2010). *Practicing with Respect: What Does that Mean for Teachers Working with Infants*. Master's Thesis, Victoria University, Wellington Faculty of Education. Retrieved from <https://researcharchive.vuw.ac.nz/xmlui/bitstream/handle/10063/1489/thesis.pdf?sequence=2#:~:text=Respect%2C%20defined%20as%20treating%20with%20values%20and%20actions%20of%20teachers.&text=Peaceful%20observation%20from%20teachers%20enhanced%20rather%20than%20intervene%20unnecessarily>.
- Comrey, A. L. (1988). Factor-Analytic Methods of Scale Development in Personality and Clinical Psychology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(5), 754-761.
- Cook, J. L., Jones, R. M., Dick, A. J. & Singh, A. (2005). Revisiting men's role in father involvement: The importance of personal expectations. *Fathering*, 3, 165-178.
- Cooper, M., Hedges, H. & Dixon, H. (2014). Weaving RIE with Te Whāriki: Rethinking family involvement in assessment of learning dispositions. *Early Child Development and Care*, 184(5), 733-748.
- Cox, J. M., Owen, M. T., Henderson, V.K., & Margand, N. A. (1992). Prediction of Infant-Father and Infant-Mother Attachment. *Development Psycholog*. 28 (3), 474-483.
- Coverman, S., & Sheley, J. F (1986). Changes In Men's Housework and ChildCare Time. *Journal of Marriage and The Family*, 48: 413-422.

- Çağlayan Atilla, F. (1989). *Üç- Altı Yaş Grubundaki Çocukların, Baba Yoksunluğunda ve Yokluğunda Gösterdikleri Davranış Bozukluklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir (Tez Numarası 11374).
- Çıldır, G., Karakoç, A., & Karaca, S. (2014). Babaların Bebek Bakımına Katılımının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 10(4), 1-15.
- Dağlar, G. (2014). *Gebelik ve Doğum Sonrası Dönemde Anne- Bebek Bağlanma Düzeyi ve Etkileyen Faktörler*. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Entitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 365370).
- De Santis, L., De Carvalho, T., De Lima Guerra, L., Dos Santos Rocha, F., Barham, E. (2020). Supporting Fathering: a Systematic Review of Parenting Programs that Promote Father Involvement. *Trends in Psychology*, 28(2):302-320.
- De Wolff, M. S. & Van IJzendoorn, M. R. (1997). Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment. *Child Development*, 68, 571-591.
- Dedezade, G. D. (2017). *Bebek Eğitim ve Bakım Verenler İçin Kaynakların (RIE) Leşkoşada Hizmet Veren Kurumlardaki Kullanım Ağırlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <http://docs.neu.edu.tr/library/6419666610.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Deleş, B. & Kaytez, N. (2020). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı İle Baba Katılım Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 84(24), 101-116.
- Demir Öztürk, E. & Belgin Aksoy, A. (2020). Oyun Temelli Baba- Bebek Etkileşim Programı'nın Baba ve Bebek Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Eğitim Bilim*, 201(45), 425-442.
- DePasquale, C. E., & Gunnar, M. R. (2020). Parental sensitivity and nurturance. *The Future of Children*, 30(2), 53-70.
- Dicle, A.N. (2018). Baba Destek Eğitim Programının Baba Katılımına Etkisi. *International Social Sciences Studies Journal*, 4(26): 5687-5696.
- Dinç, S. (2014). *Baba- Bebek Arasındaki Bağlanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 361542).
- Doğan, N., Soysal, S. ve Karaman, H. (2017). Aynı Örneklem Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi Uygulanabilir Mi? In Ö. D. Demirel, S. (Ed.) (Ed.), *Küreselleşen Dünyada Eğitim*. Pegem Akademi.
- Donate-Bartfield, D., & Passman, R.H. (1985). Attentiveness of mothers and fathers to their baby's cries. *Child Development*, 59, 506-511.
- Dubowitz, H., Black, M. M., Cox, C. E., Kerr, M. A., Litrownik, A. J., Radhakrishna, A. vd. (2001). Father involvement and children's functioning at age 6 years: A multisite study. *Child Maltreatment*, 6, 300-309.
- Durrett, M. E., Otaki, M., Richards, P. (1983). Attachment And The Mother's Perception Of Support From The Father. *International Journal Of Behavioral Development*, 7, 167-176.
- Duschinsky, R., & Solomon, J. (2017). Infant disorganized attachment: Clarifying levels of analysis. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 22(4), 524-538.
- Elliot, En. & Gonzales-Mena, J. (2011). Babies' Self- Regulation Taking a Broad Perspective. *Young Children*, 66 (1), 28-32.
- Fagan, J., & Lee, Y., 2012. Effects of fathers' and mothers' cognitive stimulation and household income on toddlers' cognition: Variations by family structure and child risk. *Fathering* 10, 140-158.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS* (2nd ed.). SAGE Publication. <https://ci.nii.ac.jp/naid/10028061940/en/> sayfasından erişilmiştir.
- Frodi, A. M. and M. E. Lamb. 1978. Sex differences in responsiveness to infants: A developmental study of psychophysiological and behavioral responses. *Child Development* 49,1182-1188.

- Fuertes, M., Faria, A., Beeghly, M., & Lopes-dos-Santos, P., (2016). The Effects of Parental Sensitivity and Involvement in Caregiving on Mother–Infant And Father–Infant Attachment in a Portuguese Sample. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 147.
- Fuertes, M., Faria, A., Beeghly, M., & Santos, P. (2016). The Effects of Parental Sensitivity and Involvement in Caregiving on Mother- Infant and Father- Infant Attachment in a Portuguese Sample. *Journal of Family Psychology*, 30 (1), 147-156.
- Gaertner, B.M., Spinrad, T.L., Eisenberg, N. & Greving, K.A. (2007). Parental Childrearing Attitudes as Correlates of Father Involvement During Infancy. *Journal of Marriage and Family*, 69: 962-976.
- Garfield, C.F. & Isacco, A. (2006). Fathers and the Well-Child Visit. *Pediatrics*, 117, 637– 645.
- Genç Rollas, B. (2019). *Gebeliğin Üçüncü Trimesterinde Olan Annelere Verilen Web Tabanlı Bebek Bakım Eğitiminin Doğum Sonrası Anne-Bebek Bağlanma Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 579395).
- Gerber, M. (1998). RIE Basic Principles. <https://www.rie.org/educaring/ries-basic-principles/> sayfasından erişilmiştir.
- Gerber, M., & Jhonson, A. (2008). *Your self-confident baby: How to encourage your child's natural abilities – from the very start*. Canada: John Wiley&Sons Inc.
- Ghebreyesus, T. A. (2018). Çocuk Sağlığı ve Gelişimini İyileştirmek için Geliştiren Bakımı ve Küresel Girişimlerin Merkezine Yerleştirmek. *Early Childhood Matters*.
- Gonzales-Mena, J. (1990). *Routines. Infant/Toddler Caregiving: A Guide*. Far West Lab. for Educational Research and Development, San Francisco, CA. Center for Child & Family Studies. <https://eric.ed.gov/?id=ED321871> sayfasından erişilmiştir.
- Gonzales-Mena, J. (2004). What Can an Orphanage Teach Us? Lessons from Budapest. *Young Children*, September, 26-29.
- Gonzalez-Mena, J., & Eyer, D.W. (2012). *Infants, Toddlers, and Caregivers: A Curriculum of Respectful, Responsive Care and Education*. 9th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Goodman, W. B., Crouter A. C., Lanza S. T., & Cox M. J. (2008). Paternal Work Characteristics and Father-Infant Interactions in Low- Income, Rural Families. *Journal of Marriage and Family*, 70, 640-653. DOI:10.1111/j.1741-3737.2008.00511.x
- Gönenç, İ. M., & Çakırer Çalbayram, N. (2017). Gebelerin, gebe okulu programı hakkındaki görüşleri ve eğitim sonrası deneyimleri. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1609-1620.
- Gül, U. (2020). *Preterm Doğmuş Bebeklerin Baba- bebek Bağlanmasının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 645077).
- Güneysu, S., Ünlü Çetin, Ş., Tekmen, B., Merdin, E., Bingöl, H. S., Garvis, S. vd. (2018). *Haydi babalar, okul öncesi eğitim kurumlarına!: Baba katılımı kılavuzu*. <http://okon.baskent.edu.tr/kw/upload/378/dosyalar/Guidebook%20-%20Turkish%20-%20Full%20Text.pdf?page=2&did=41465> sayfasından erişilmiştir.
- Güngörmüş, O. (1992). *Babanın Çocuğunun Zekası, Akademik Başarısı ve Benlik Kavramı Üzerine Etkisinin Araştırılması*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 18333).
- Gracia, P. (2014). Fathers' child care involvement and children's age in Spain: A time use study on differences by education and mothers' employment. *European Sociological Review*, 30, 137-150.
- Grossmann, K., Grossmann, K. E., Fremmer-Bombik, E., Kindler, H. & Scheuerer-Engelsch, H. (2002). The Uniqueness of the Child–Father Attachment Relationship: Fathers' Sensitive and Challenging Play as a Pivotal Variable in a 16-Year Longitudinal Study. *Social Development*, 11(3), 301-337.

- Hallers-Haalboom, E. T., Mesman, J., Groeneveld, M. G., Endendijk, J. J., Van Berkel, S. R., Van der Pol, L. D., et al. (2014). Mothers, fathers, sons and daughters: Parental sensitivity in families with two children. *Journal of Family Psychology*, 28, 138–147.
- Hargraves, V. (2019). The Pikler/Resources for Infant Educators Approach. *The Education Hub*. <https://theeducationhub.org.nz/category/ece-resources/> sayfasından erişilmiştir.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Horm, D.M., Goble, C. B., & Branscomb, K. R. (2012). Infant Toddler Curriculum/ Review, Reflection and Revolution. In *Curriculum in Early Childhood Education/ Re-examined, Rediscovered, Renewed*. (s. 105-119). Eds. File, N., Goble, C. B., Branscomb K. R. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Hudson, D. B., Elek, S. M., & Fleck, M. O. (2001). First-time mothers' and fathers' transition to parenthood: Infant care self-efficacy, parenting satisfaction and infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 24(1), 31–43.
- Hughes, D. (2004). An attachment-based treatment of maltreated children and young people. *Attachment & Human Development*, 6(3), 263–278.
- Ishii-Kuntz, M., Makino, K., Kato, K., & Tsuchiya, M. (2004). Japanese fathers of preschoolers and their involvement in child care. *Journal of Marriage and Family*, 66(3), 779–791.
- Işık, S. (2019). *Paternal Depresyonun Erken Bebeklik Döneminde Baba- Bebek Bağlanmasına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir (Tez Numarası 597102).
- Ivrendi, A. & Işıkoğlu, N. (2010). A Turkish View on Fathers' Involvement in Children's Play. *Early Childhood Educ J*, 37, 519-526.
- İzci, B. & Jones, I. (2018). An exploratory study of Turkish fathers' involvement in the lives of their preschool aged children. *Early Years*. 1-14.
- Kalil, A., Ziolo-Guest, K. M., & Coley, R. L. (2005). Perceptions of Father Involvement Patterns in Teenage-Mother Families: Predictors and Links to Mothers' Psychological Adjustment. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 54(2), 197–211.
- Karagöz, Y. (2019). SPSS, AMOS, META Uygulamalı İstatistiksel Analizler. Nobel Yayıncılık.
- Karakulak, H. (2009). *Anne-bebek bağlanma ölçeğinin türk toplumuna uyarlanması (Aydın örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 293403).
- Kartal, Y. A., & Erişen, B. (2020). 6-12 Aylık Bebeği Olan Babaların Bebeklerine Bağlanma Durumu ve İlişkili Faktörler. *Journal of Health Sciences Institute*, 8 (2), 44-49.
- Kennedy, M., (2012). *Examining the importance of the family on pre-school attachment and children's social development*. PhD, Nottingham Trent University. <http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/165/> adresinden erişilmiştir.
- Kesebir, S., Kavzaoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F., (2011). Bağlanma ve Psikopatolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2011*; 3(2), 321-342.
- Kılan, S. (2019). *Baba- Bebek Bağlanması ve Etkileyen Faktörler- Manisa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 556718).
- Kılıç, Ş. (2015). Çocuk Ruh Sağlığına Etki Eden Faktörler: Anne Babalık Davranışları, Kardeş ve Akran İlişkileri, Televizyon ve Bilgisayar. *Ruh Sağlığı* içinde (s.40-60), Ed: Güngör Aytar A. Ankara: Hedef CS Basım Yayın.
- Kılıç Çakmak, E., Çebi, A., & Kan, A. (2014). Developing a “Social Presence Scale” for E-learning Environments. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis*. Routledge.

- Kline, R. B. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Publications.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *The Journal of Academic Social Sciences*, 5 (47), 480-495.
- Koçak, A. A. (2004). Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV). https://www.acev.org/wp-content/uploads/2017/11/baba_destek_programi_-degerlendirme_raporu.pdf. sayfasından erişilmiştir.
- Kömürcü, B. (2020). *Erken ve Zamanında Doğumda Anne Bebek Bağlanmasının Koruyucu Faktörler ve Risk Faktörleri Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 631935).
- Kuruçırak, Ş. (2010). *4-12 Aylık Bebeği Olan Babaların, Babalık Rolü Algısı ile Bebek Bakımına Katılımı Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 266751).
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79-91
- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. L., & Levine, J. A. (1985). Paternal behavior in humans. *American Zoologist*, 25, 883–894.
- Lansbury, J. (2010). *Respect, Trust, Acceptance – Magda Gerber’s Therapeutic Approach To Child Care*. <https://www.janetlansbury.com/2011/03/respect-trust-acceptance-magda-gerbers-therapeutic-approach-to-child-care/> sayfasından erişilmiştir.
- Lansbury, J. (2013). *RIE Parenting Basics (9 Ways to Put Respect into Action)*. <https://www.janetlansbury.com/2013/12/rie-parenting-basics-9-ways-to-put-respect-into-action/> sayfasından erişilmiştir.
- Lansbury, J. (2014a). *No Bad Kids: Toddler Discipline Without Shame*. South Carolina, CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Lansbury, J. (2014b). *Elevating Child Care: A Guide to Respectful Parenting*. South Caroline, CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Lauren, D. E. & Goble, C. B. (2018) Enhancing the diapering routine: Caring, communication and development. *Young Children*, 73(3), 18-24.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Lee, Y. & Hofferth S. L. (2017). Gender Differences in Single Parents’ Living Arrangements and Child Care Time. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 3439–3451.
- Lucassen, N., Tharner, A., Van Ijzendoorn, M. H., Bakermans- Kranenburg, M. J., Volling, B. L., Verhulst, F. C., Tiemeier, H. (2011). The association between paternal sensitivity and infant–father attachment security: A meta-analysis of three decades of research. *Journal of Family Psychology*, 25, 986–992.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. Growing points in attachment theory and research. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1–2), 66-104.
- Marsiglio, W. (1991). Paternal engagement with minor children. *Journal of Marriage and Family*, 53, 973-986
- Maselko, J., Hagaman, A. K., Bates, L. M., Bhalotra, S., Biroli, P., Gallis, J. A., vd. (2019). Father Involvement In The First Year Of Life: Associations With Maternal Mental Health And Child Development Outcomes In Rural Pakistan. *Social Science & Medicine*, 237, 112421.
- Mason, R. (2000). Babies Deserve Respect – Dr. Emmi Pikler’s Philosophy. Erişim Adresi: http://www.wholefamily.com/aboutyourkids/baby_care_1.html
- May, H. (1991). *A Philosophy of Practice In Infant/ Toddler Care A Case Study Of Magda Gerber And RIE (Resources For Infant Educarers)*. 5thEarly Childhood Convention book, Dunedin, s: 284.

- Mehall, K. G., Spinrad, T. L., Eisenberg, N., & Gaertner, B. M. (2009). Examining the relations of infant temperament and couples' marital satisfaction to mother and father involvement: A longitudinal study. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 7(1), 23–48.
- Miller, D. F. (2011). Montessori infant and toddler programs: How our approach meshes with other models. *Montessori Life*, 23, 34-39.
- Miller, P.H. (2017). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. (Çev. Z. Gültekin, Ed. B. Onur). Ankara: İmge Kitabevi.
- Morsünbül, Ü., & Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3),553-570.
- Murshid, N.S. (2016). Mothers' empowerment and father involvement in child health care in Bangladesh. *Children and Youth Services Review*, 68, 17–23
- Newland, L.A. , Coyl, D.D., & Chen, H.H. (2010). Fathering and Attachment in the USA and Taiwan: Contextual Predictors and Child Outcomes, *Early Child Development and Care*, 180(1), 173-191.
- Ngarmek, C. (2013). *A Workshop for Infant Teachers on RIE: Resources for Infant Educators*. Masters Thesis, California State University, Northridge. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1024.4827&rep=rep1&type=pdf> adresinden erişilmiştir.
- Nugent, S. (1991) . Cultural and psychological influences on the father's role in infant development. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 475-485.
- Orta, İ. M., & Sümer, N. (2016). Anne Duyarlılığı ve Erken Dönem Bağlanma-Temelli Ebeveynlik Destek ve Müdahale Programları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 54 - 76.
- Öngider N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4): 420-440.
- Özgündüz, Ö. (2015). *Baba katılımı eğitim programının baba katılımına ve okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 497546).
- Paulson, J. F., Dauber, S. E., & Leiferman, J. A. (2011). Parental Depression, Relationship Quality, and Nonresident Father Involvement With Their Infants. *Journal of Family Issues*, 32(4), 528–549.
- Pedersen, F. A., Rubinstein, J. L., & Yarrow, L. J. (1979). Infant development in father-absent families. *Journal of Genetic Psychology*, 135, 51-61.
- Petrie, S., & Owen, S. (2005). Authentic Relationships in Group Care for Infants and Toddlers – Resources for Infant Educators (RIE) Principles Into Practice. *Jessica Kingsley Publishers*.
- Pfannenstiel, A. E., & Honig, A. S. (1991). Prenatal intervention and support for low-income fathers. *Infant Mental Health Journal*, 12(2), 103–115.
- Pielage, S., Gerlsma, C. & Schaap, C. (2000). Insecure attachment as a risk factor for psychopathology: The role of stressful events. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 7, 296-302.
- Planalp, E. M., & Braungart-Rieker, J. M. (2016). Determinants of Father Involvement With Young Children: Evidence From the Early Childhood Longitudinal Study- Birth Cohort. *Journal of Family Psychology*, 30 (1), 135-146.
- Rholes, W.S., Simpson J. A., Blakely B. S., Lanigan, L., Allen, E. A. (1997). Adult Attachment Styles, the Desire to Have Children, and Working Models of Parenthood, *Journal of Personality*, 65(2), 357- 385.
- Sahip, Y. & MolzanTuran,J. (2007). Education for Expectant Fathers İn Work Places in Turkey. *Journal of Biosocial Science*, 39, 843–860.
- San Bayhan, P. & Artan, İ. (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, s. 253.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi* (G. Yüksel, Çev.) İstanbul: Nobel, s. 191.

- Scholz, K., & Samuels, C. A. (1992). Neonatal Bathing and Massage Intervention with Fathers, Behavioural Effects 12 Weeks after Birth of the First Baby: The Sunraysia Australia Intervention Project. *International Journal of Behavioral Development*, 15(1), 67–81.
- Schoppe-Sullivan, S. J., Diener, M. L., Mangelsdorf, S. C., Brown, G. L., McHale, J. L., Frosch, C. A. (2006). Attachment and sensitivity in family context: the roles of parent and infant gender. *Infant and Child Development*, 15(4), 367–385.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., & Yaşa, S. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18: 425- 438.
- Sevil, Ü., & Özkan, S. (2007). Fathers' functional status during pregnancy and the early postnatal period. *Midwifery*, 25(6), 665-672.
- Shannon, J. D., Tamis-LeMonda, C. S., London, K., & Cabrera, N. (2002). Beyond rough and tumble: Low-income fathers' interactions and children's cognitive development at 24 months. *Parenting: Science and Practice*, 2, 77 – 104.
- Sımsıkı, H. & Şendil, G. (2014). Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 49(13), 104-123.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8, 88-99.
- Spagnola, M. & Fiese, B. H. (2007). Family Routines and Rituals. A Context for Development in the Lives of Young Children. *Infant & Young Children*, 20 (4): 284–299.
- Sümer N., Orta İ. M., Akbulut, C. A., Engin, S. S., Koçkar, A. İ., Acar B. Ş., vd. (2020). Olumlu Ebeveyn Davranışlarını Artırmaya Yönelik Video-Geri Bildirimli Müdahale Programının Anne Duyarlılığı Üzerindeki Etkisinin Türkiye'de İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35(85), 100-116.
- Sürücüler, H. K. (2019). *6-12 Aylık Bebeği Olan Babalara Verilen Eğitimin Baba- Bebek Bağlanma Durumuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 582759).
- Şen, S. (2007). *Anneanne- Anne- Bebek Bağlanmasının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 224800).
- Tamis- Le Monda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J., & Lamb, M. E. (2004). Fathers and Mothers at Play With Their 2 and 3 Year Olds: Contributions to Language and Cognitive Development. *Child Development*, 75 (6), 1806-1820.
- Tardos, A. (2010). The Signal- Introducing the Piklerian Developmental Approach: History and Principles. *Newsletter of the World Association for Infant Mental Health*, 18, 3-4.
- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Nobel Yayınevi.
- Taygur Altıntaş, T. (2020). *Etkileşimli Oyun Temelli Gelişim Destek Programının Bebeklerin Bağlanma Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tehran, H. F. (2020). *Parents' and Educators' Beliefs About The Resources For Infant Educaring Model*. Master Thesis, Mills College. <https://search.proquest.com/openview/c1f142cdeb7c1c06c6c930a76d82d843/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y> sayfasından erişildi.
- Telli, A. & Özkan (2016). 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 6(2):127-134.
- Thompson, R. A. (2006). Erken Dönemde Bağlanma ve Sonraki Gelişim Üzerindeki Etkileri (ABD'den davet edilen Prof. Dr. Ross A. Thompson'ın Konferans Metni). (Sayıl, M., Demir, G. Ö., Çev.). *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38), 113-120.
- Tol, U. U., & Taşkan, D. (2018). Erkeklik ve babalık halleri. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı. <https://www.acev.org/wp-content/uploads/2018/05/ErkeklikVeBabalikHalleri.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Torres, N., Verissimo, M., Monteiro, L., Ribeiro, O., & Santos, A. J. (2014). Domains of father involvement, social competence and problem behavior in preschool children. *Journal of Family Studies*, 20(3), 188–203. <https://doi.org/10.1080/13229400.2014.11082006>
- Triulzi, M. (2009). Do the Pikler and RIE methods promote infant-parent attachment?. Masters Thesis, Smith College, Northampton, MA. <https://scholarworks.smith.edu/theses/446> sayfasından erişilmiştir.
- Tulpar, L. B. (2019). *4–6 Yaş Aralığındaki Çocukların Bağlanma Stilllerinin ve Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez numarası 543372).
- Turan Cebeci, S. C. (2009). *Tam aileye ve tek ebeveynye sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden ulaşılmıştır (Tez numarası: 250415).
- Turhal, A. (2019). *Gebelik ve Doğum Sonrası Dönemde Anne Bebek Bağlanması ve Annelerin Kaygı Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 626739).
- Türköz, Y. (2007). *Okulöncesi Çocuklarda Bağlanma Örüntüsünün Kişilerarası Problem Çözme ve Açık Bellek Süreçlerine Etkisi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden ulaşılmıştır (Tez numarası: 208057).
- Tüzün O., & Sayar K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen adam*, 19(1), 24-39.
- Uçakçı Asaloğlu, C. (2017). *Yenidoğan Yoğunbakımda Bebeği Yatan Ebeveynlerin Sosyal Destek Algıları ve Ebeveyn Bebek Bağlanma Durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. <https://dspace.gazi.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12602/214230/1e48a998671d8e1efe5e73419db09b44.pdf?sequence=1&isAllowed=y> sayfasından erişilmiştir.
- Uludağlı, N. P. (2017). Baba Katılımında Etkili Faktörler ve Baba Katılımının Baba, Anne ve Çocuk Açısından Yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20 (39), 70-88.
- Uzun, P. M. (2019). *Babalık Rol Algısının Baba Katılımı Üzerindeki Etkisinde Eş Desteğinin Aracılık Rolünün İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez numarası 584014).
- Uzun, H. & Baran, G. (2019). Babaların Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarıyla İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-60.
- Ünal G. (2004). Bir Grup Üniversiteli Gençte Çekingenlik, Aleksitimi ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi, *Klinik Psikiyatri*, 7,215-222.
- Ünlü, Ş. (2010). Being Fathered and Being a Father: Examination of the General Pattern of Turkish Fathers' and Their Own Fathers' Involvement Level For Children Between the Ages of 0-8. Unpublished Master's Thesis, The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, Ankara.
- Vakrat A, Apter-Levy Y, Feldman R. Sensitive Fathering Buffers the Effects of Chronic Maternal Depression on Child Psychopathology. *Child Psychiatry Hum Dev*, 49(5), 779-785.
- Van Berkel, S. R., Groeneveld, M. G., Mesman, J., Endendijk, J. J., Hallers-Haalboom, E. T., Van der Pol, L. D., vd. (2014). Parental Sensitivity Towards Toddlers and Infant Siblings Predicting Toddler Sharing and Compliance. *J Child Fam Stud*, 24, 2270–2279 (2015).
- Van der Horst, F. C. P., LeRoy, H. A., & Van der Veer, R. (2008). "When Strangers Meet": John Bowlby and Harry Harlow on Attachment Behavior. *Integrative Psychological & Behavioral Science*, 42(4), 370–388.
- Verissimo, M., Santos, A. J., Vaughn, B. E., Torres, N., Monteiro, L., & Santos, O. (2011). Quality of attachment to father and mother and number of reciprocal friends. *Early Child Development and Care*, 181, 27–38.
- Yaman, Y. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilllerinin Umutsuzluk Düzeyi ve Benlik Saygısı İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir. (Tez Numarası 572569).

Yeşilyurt, S. & Çapraz, C. (2018). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kullanılan Kapsam Geçerliği İçin Bir Yol Haritası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 251-264.

Zwick, W. R. & Velicer, W. F. (1986). Comparison of Five Rules for Determining the Number of Components to Retain. *Psychological Bulletin*, 99(3), 432-442.

EKLER

EK-1 Etik Kurul Kararı

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-69456409-199-7264
Konu : Etik Kurul Karar (Mart)

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Arzu AKAR GENÇER

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul Başkanlığına sorumlu araştırmacı olarak başvurduğumuz aşağıdaki araştırma Etik Kurulda değerlendirilmiş olup uygun görüldüğüne ilişkin karar formu ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Sorumlu Araştırmacı/ Koordinatör	Yardımcı Araştırmacı/lar	Çalışma Konusu	Protokol No	Karar no	Karar
Dr. Öğr. Üyesi A r z u A K A R GENÇER	Mürvet AKKAŞ	Babaların Bebek Bakımı Konusundaki Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi	PR0288R01	1	Uygun Görüldü

Prof. Dr. Serpil AKÖZCAN
Müdür V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 1KZ0-B8MN-89ZA

Belge Doğrulama Adresi : <https://ebyssorgu.klu.edu.tr>

Adres: Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğü Kayalı Kampüsü /KIRKLARELİ
Telefon No :
e-Posta :
Kep Adresi : kırklareliuniversitesirektorlugu@hs01.kep.tr

Fax No :
İnternet Adresi : <http://www.klu.edu.tr>

Bilgi İçin : Zeynep ŞEKER
Bilgisayar İşletmeni
Dahili No:

EK-2 Demografik Bilgi Formu

Yaşınız:	30 yaş ve altı ☐ 31-40 yaş ☐ 41 ve üstü ☐
Mesleğiniz:	Eğitimci ☐ İşçi ☐ Kamu personeli ☐ Serbest meslek ☐
Bebeğiniz kaç aylık?	0-6 ay ☐ 7-12 ay ☐ 13-18 ay ☐ 19-24 ☐
Şimdiye kadar bir bebeğin bakımıyla ilgilendiniz mi?	İlgilendim ☐ İlgilenmedim ☐
Doğum öncesi bilgilendirme eğitimi veya bebek bakımı konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı?	Evet ☐ Hayır ☐
Eşiniz doğum öncesi bilgilendirme eğitimi veya bebek bakımı konusunda herhangi bir eğitim aldı mı?	Evet ☐ Hayır ☐
Bebek bakımı konusunda kitap okudunuz mu?	Evet ☐ Hayır ☐
Bebek bakımı konusunda eğitici videolar izlediniz mi?	Evet ☐ Hayır ☐
Siz ve eşiniz dışında bebeğin bakımıyla ilgilenen başka biri var mı?	Evet ☐ Hayır ☐

EK-3 RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği

RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği

Bu anket bebek bakımı konusunda duyarlılığı ölçmek amacıyla bilgi toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Aşağıdaki ifadelerde yer alan davranışlara göre hiç gerçekleşmiyorsa Hiçbir zaman seçeneğini, bazen gerçekleşiyorsa bazen seçeneğini işaretleyiniz. Lütfen yanıtlarınızı bebeğinize olan davranışlarınızı göz önünde bulundurarak büyük bir titizlikle yanıt veriniz.

	Maddeler	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1	Bebeğimin beslenme rutinine katılırım.				
2	Bebeğimin temel gereksinimleriyle ilgilenmeden önce ya da temel gereksinimleri sırasında bebeğimle neler olduğu hakkında konuşurum.(şimdi altını değiştireceğim ya da uyku vakti gibi)				
3	Bebeğimin temel gereksinimlerini karşılarken dikkatimi tamamen ona veririm ve bebeğimle iletişim halinde olurum.				
4	Bebeğimle ilgilenirken onun da benimle etkileşime girmesi (göz teması kurma, konuşma vb.) için imkan tanırım.				
5	Bebeğim huzursuzlandığında hemen müdahale etmek yerine ilk önce onu dikkatlice gözlemleyerek sorunun ne olduğunu anlamaya çalışır sonra bebeğime çözüm önerilerinde bulunurum.				
6	Neyi yapamadığına odaklanmak yerine, günden güne neyi daha iyi yapabildiğine odaklanırım.				
7	Bebeğimin duygu ve davranışlarına sözel dönütler veririm (oraya çıkmak istediğini görüyorum ya da oraya çıkabildiğin için mutlu olduğunu görüyorum...)				
8	Bebeğime çevresini keşfetmesi için fırsat ve ortam yaratırım				
9	Bebeğimin yetenek-becerilerine güvenirim ve saygı duyarım (Bir şeye ulaşmaya çalışırken ya da bir oyuncakla oynarken ona müdahale etmem).				
10	Ortamın ilgi çekici olmasına özen gösteririm.				

EK-4 Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı		Soyadı	
Doğ.Yeri		Doğ.Tar.	
Uyruğu		Email	

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mez. Yılı
Doktora		
Yük.Lis.		
Lisans		

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1.			
2.			
3.			

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*	ÜDS/YDS/YÖK DİL Puanı	(Diğer) Puanı
				-	-

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı			
(Diğer) Puanı	-	-	-

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
Microsoft Word	İyi
Microsoft Excel	İyi
Microsoft Powerpoint	İyi

Yayınları/Tebliğleri Sertifikaları/Ödülleri

Akkaş, M. & Tozduman Yaralı, K. (2022). Bir Devlet Hastanesinde Çocuk Gelişimi Birimine Yönlendirilen Konsültasyonların Değerlendirilmesi . Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi , 6 (1) , 135-148 .